

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ TÜRK VE GÖÇMEN
ÇOCUKLARININ SOSYAL BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

Özge Aktaş

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MART, 2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren on iki (12) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Özge

Soyadı: Aktaş

Bölümü: Okul Öncesi Eğitimi

İmza:

Teslim Tarihi:

TEZİN

Türkçe Adı: Okul Öncesi Dönemdeki Türk ve Göçmen Çocuklarının Sosyal Becerilerinin İncelenmesi

İngilizce Adı: Examination of Social Skills of Turkish and Immigrant Children in Preschool Period

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak belirttiğimi ve bu bölümler dışında tüm ifadelerimin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Özge Aktaş

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Özge Aktaş tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Dönemdeki Türk ve Göçmen Çocuklarının Sosyal Becerilerinin İncelenmesi” adlı tez çalışması jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Ümit Deniz

(Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Gülümser Gültekin Akduman

(Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Abanoz

(Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 22/02/2024

Bu tezin Temel Eğitim Ana Bilim Dalı’nda Yüksek lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Annem ve babama...

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimimin başlangıcından sonuna kadar desteğini esirgemeyen, kişiliği ve hayat rehberliği ile yoluma ışık tutan kıymetli danışmanım Prof. Dr. Ümit DENİZ’e teşekkürlerimi sunarım.

Hayatıma girdiği andan itibaren tüm zorluklarda yanımda olan, iyi günde kötü günde birlikte olduğumuz tüm arkadaşlarıma verdikleri destekler için teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimimin başından sonuna çalışma hayatımda desteği ve anlayışıyla yanımda olan Fzt. Pınar DÜZGÜN’e teşekkürlerimi sunarım.

Tüm hayatım boyunca desteklerini sonuna kadar hissettiğim, kızları olmaktan gurur duyduğum, hayattaki en büyük şanslarım olan, ilham kaynağım annem Saliha AKTAŞ ve kahramanım babam Alparslan AKTAŞ başta olmak üzere tüm aileme teşekkürlerimi sunarım.

Özge Aktaş

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ TÜRK VE GÖÇMEN ÇOCUKLARININ SOSYAL BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Özge Aktaş

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mart 2024

ÖZ

Araştırmada, okul öncesi dönem Türk ve göçmen çocuklarının sosyal becerilerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma, betimsel tarama modelindedir. Araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Ankara ili Çankaya, Mamak ve Keçiören Merkez ilçelerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 36 okul öncesi eğitim kurumundan, araştırmaya katılmaya gönüllü, öğretmen ve çocuklar ile gerçekleştirilmiştir. 113 Türk ve 51 göçmen olmak üzere toplam 164 çocuk, ebeveynleri ve öğretmenleri araştırmaya katılmışlardır. Araştırmanın verilerinin toplanmasında, "Demografik Bilgi Formu" ve çocukların sosyal becerilerini belirlemek amacıyla "Okul öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (OSBED) Öğretmen Formu" kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov, Shapiro Wilk ile Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) testleri, Histogram ve Q-Q Plot grafikleri ile incelenmiştir. İki bağımsız grup karşılaştırması için Mann Whitney U Testi, demografik veriler arasındaki homojenliğin tespiti amacıyla Ki-Kare testi kullanılmıştır. Türk ve göçmen çocuklarının genel sosyal beceri düzeyi, ailenin gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Ancak çocuğun uyruğu, doğduğu ülke, cinsiyet, yaş, anaokuluna devam süresi, sahip olduğu kardeş sayısı, anne-babanın yaşı, ebeveynin medeni durumu, anne-babanın öğrenim durumu ve anne-babanın çalışma durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmada, Türk çocuklarının sosyal beceri düzeyinin göçmen çocuklarından yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Okul Öncesi Dönem, Göçmen, Sosyal Beceri

Sayfa Adedi : xvi + 82

Danışman : Prof. Dr. Ümit Deniz

EXAMINATION OF SOCIAL SKILLS OF TURKISH AND IMMIGRANT CHILDREN IN PRESCHOOL PERIOD

(M.S. Thesis)

Özge Aktaş

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

March 2024

ABSTRACT

This study aimed to examine the social skills of preschool Turkish and immigrant children. The research is in a descriptive survey model. The study was conducted in the spring semester of the 2022-2023 academic year with teachers and children who volunteered to participate in the study from 36 preschool education institutions affiliated to the Ministry of National Education in the central districts of Çankaya, Mamak and Keçiören in Ankara province. A total of 164 children, 113 Turks and 51 immigrants, their parents and teachers participated in the research. "Demographic Information Form" and "Preschool Social Skills Assessment Scale (OSBED) Teacher Form" were used to collect the data of the study in order to determine the social skills of the children. The conformity of the data to normal distribution was examined by Kolmogorov-Smirnov, Shapiro Wilk, Skewness and Kurtosis tests, Histogram and Q-Q Plot graphs. Mann Whitney U Test was used for two independent group comparisons and Chi-Square test was used to determine the homogeneity between demographic data. The general social skill level of Turkish and immigrant children does not show a significant difference according to the family income level variable. However, it has been determined that there are significant differences depending on the variables of the child's nationality, country of birth, gender, age, duration of attendance at kindergarten, number of siblings, age of the parents, marital status of the parents, educational status of the parents and employment status of the parents. The study concluded that the social skill level of Turkish children is higher than immigrant children.

Key Words : Preschool period, Immigrant, Social skills

Page Number : xvi + 82

Supervisor : Prof. Dr. Ümit Deniz

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
İTHAF SAYFASI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR	xvi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Varsayımları	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.6. Tanımlar	4

BÖLÜM II.....	5
KURAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Sosyal Beceriler	5
2.1.1. Sosyal Becerilerin Tanımı.....	5
2.1.2. Sosyal Beceri ile İlgili Kavramlar	6
<i>2.1.2.1. Sosyal Gelişim.....</i>	<i>6</i>
<i>2.1.2.2. Sosyal Yeterlik</i>	<i>7</i>
<i>2.1.2.3. Sosyalleşme</i>	<i>7</i>
<i>2.1.2.4. Sosyal Zekâ</i>	<i>7</i>
<i>2.1.2.5. Sosyal Olgunluk</i>	<i>8</i>
<i>2.1.2.6. Sosyal Fobi</i>	<i>8</i>
<i>2.1.2.7. Empati.....</i>	<i>9</i>
2.1.3. Sosyal Becerilerin Özellikleri	9
2.1.4. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması	10
2.1.5. Okul Öncesinde Sosyal Becerilerin Önemi	12
2.1.6. Okul Öncesinde Sosyal Becerilerin Gelişimi	12
2.1.7. Sosyal Beceri Eğitimi	13
2.1.8. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Becerileri Etkileyen Faktörler	14
<i>2.1.8.1. Aile</i>	<i>15</i>
<i>2.1.8.2. Akran.....</i>	<i>16</i>
<i>2.1.8.3. Cinsiyet.....</i>	<i>17</i>
<i>2.1.8.4. Yaş</i>	<i>17</i>
<i>2.1.8.5. Sosyal Çevre ve Kültür</i>	<i>17</i>
<i>2.1.8.6. Oyun.....</i>	<i>18</i>
<i>2.1.8.7. Kitle İletişim Araçları</i>	<i>19</i>
2.2. Göç ve Çocuk	19

2.2.1. Göç ve Göçmenlik	20
2.2.2. Türkiye’de Göçmen Çocuklar	21
2.2.3. Dünya’da Göçmen Çocuklar.....	21
2.2.4. Göçün Sosyal Becerilere Etkisi	23
2.2.5. Göçmen Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Eğitim	23
BÖLÜM III	26
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	26
3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	26
3.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	30
BÖLÜM IV	33
YÖNTEM.....	33
4.1. Araştırma Modeli.....	33
4.2. Çalışma Grubu	33
4.3. Veri Toplama Araçları	35
4.3.1. Demografik Bilgi Formu.....	35
4.3.2. Okul Öncesi Sosyal Beceri Ölçeği (OSBED)-Öğretmen Formu	36
4.4. Verilerin Toplanması.....	37
4.5. Verilerin Analizi	37
BÖLÜM V	39
BULGULAR VE TARTIŞMA	39
BÖLÜM VI	64
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	64
6.1. Sonuç	64
6.2. Öneriler	65
KAYNAKLAR.....	66

EKLER.....	78
EK 1. Etik Kurul Komisyon Onayı	79
EK 2. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Resmi İzin Yazısı.....	80
EK 3. Demografik Bilgi Formu.....	81
EK 4. Ölçek İzni.....	82

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çocuk ve Ebeveynlerinin Demografik Özelliklere İlişkin Frekans ve Yüzdelere	34
Tablo 2. Sosyal Beceri Düzeyi Ölçeğine ait Cronbach Alpha değerleri	36
Tablo 3. Sosyal Beceri Düzeyi Ölçeğine ait Skewness ve Kurtosis değerleri	37
Tablo 4. Türk ve Göçmen Çocuklarının Uyruklarına Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	39
Tablo 5. Türk ve Göçmen Çocuklarının Doğdukları Ülkeye Göre Sosyal Beceri Düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	41
Tablo 6. Türk ve Göçmen Çocuklarının Cinsiyetine Göre Sosyal Beceri Düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	42
Tablo 7. Türk ve Göçmen Çocuklarının Yaşlarına Göre Sosyal Beceri Düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	44
Tablo 8. Türk ve Göçmen Çocuklarının Anaokuluna Devam Süresine Göre Sosyal Beceri Düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	46
Tablo 9. Türk ve Göçmen Çocuklarının Sahip Olduğu Kardeş Sayısına Göre Sosyal Beceri Düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	48
Tablo 10. Türk ve Göçmen Çocuklarının Annenin Yaşına Göre Sosyal Beceri Düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	50
Tablo 11. Türk ve Göçmen Çocuklarının Babanın Yaşına Göre Sosyal Beceri Düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	52
Tablo 12. Türk ve Göçmen Çocuklarının Ebeveynin Medeni Durumuna Göre Sosyal Beceri Düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	54

Tablo 13. <i>Türk ve Göçmen Çocuklarının Annenin Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Beceri Düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları</i>	56
Tablo 14. <i>Türk ve Göçmen Çocuklarının Babanın Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Beceri Düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları</i>	58
Tablo 15. <i>Türk ve Göçmen Çocuklarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Sosyal Beceri Düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları</i>	60
Tablo 16. <i>Türk ve Göçmen Çocuklarının Babanın Çalışma Durumuna Göre Sosyal Beceri Düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları</i>	62

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa birliği
CEIPES	Centro Internazionale Per La Promozione Dell' Educazione E Lo Sviluppo
DSM-IV	Diagnostic and Statistical Manuel of Mental Disorders
HAGEV	Merhum Hacı Habibullah Geredevi Vakfı
ICD-10	International Statistical Classification on Diseases and Related Health problems
IDRF	International Development and Relief Foundation
IOM	International Organization for Migration (Uluslararası Göç Örgütü)
İSTKA	İstanbul Kalkınma Ajansı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
PİKTES	Türk Eğitim Sisteminde Çocuklar İçin Kapsayıcı Eğitimin Desteklenmesi Projesi
SWIS	The Settlement Workers in School (Okullarda Yerleştirme (Uyum) Çalışanları Programı)

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Her çocuğun fiziksel, sosyal ve psikolojik ihtiyaçları vardır (Yüksel, 1997). Duygularını paylaşma, sevgi, saygı, kendini ifade etmek, topluma uyum sağlamak gibi sosyal ihtiyaçlar da en az fiziksel ihtiyaçlar kadar önemlidir. Bu sosyal ihtiyaçlar için gerekli olan sosyal becerileri kazanmada aile ve çevre faktörü etkilidir (Samancı ve Diş, 2014).

Frued'a göre, çocuğun anne-babasıyla kurduğu duygusal bağı çevresiyle kurabilmesi sosyalleşme olarak adlandırılır. Toplumsal değerleri ve kuralları kazanması ile birey topluma uyum sağlar. Psikoanalitik kuramda, bu kazanımlar ile sağlanan topluma uyum, süperego olarak adlandırılır (Özyürek, 2015). Sağlıklı, mutlu ve başarılı bireyler için sosyal beceriler erken yaşlardan itibaren çocuklara kazandırılmalıdır (Erbay, 2008).

Sosyal beceri, toplum tarafından kabul edilen olumlu sosyal davranışlar olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda gözlem, deneyim ve model alma gibi çeşitli yöntemlerle öğrenilmiş beceriler olarak da tanımlanabilir. Sosyal becerilerin gelişimi için bireyin sosyal iletişimi ve sosyal etkileşimi gereklidir. Bu beceriler kültür ve çevrenin etkisiyle şekillenir (Yazıcı ve Çetin, 2020). Argyle (1981)'e göre sosyal beceriler, sosyo ekonomik düzey ve kültür gibi sosyal durumlara göre farklılaşmaktadır. Elliot ve Busse (1991)'e göre çocukluktaki eksik sosyal beceriler ileri dönemlerde sosyal uyumun düşük olmasına, düşük akademik performansa, sosyal ve duygusal yetersizliklere neden olmaktadır.

Erbay (2008)'a göre sosyal becerilere sahip olmama ve yetersiz düzeyde sahip olma, yaşamı olumsuz etkilemektedir. Sosyal beceri yetersizliği nedeniyle akran dışlanmasına maruz kalan bireylerde, suç işleme oranında artış, boşanma ve işsizlik gibi sorunlar ile karşılaşmaktadır.

Avcı (2019) araştırmasında sınıfta dil sınırlılıkları olan göçmen çocukların daha çok fiziksel aktivitelere ve oyuna yöneldiğini, bilişsel ve dil temelli etkinliklere katılımlarının azaldığını belirtmiştir. Dil sınırlılıklarının farklı bir sonucu ise yetersiz akran iletişimidir. Akran iletişiminin yetersiz olması, çocuğun yalnızlaşmasına, uyum problemi yaşamasına ve akranları tarafından dışlanmasına sebep olmaktadır. Dil sınırlılıkları yaşayan göçmen çocukların sosyal gelişimlerinin olumsuz yönde etkilendiği belirlenmiştir. (Avcı, 2019; Kahraman ve Arabacıoğlu, 2020; Çakan, Mercan ve Uzun, 2018). Türkiye’de yapılan araştırmalarda dil sınırlılıklarının yol açtığı birçok problem ve sonucuna değinilirken yurtdışı araştırmalarına bakıldığında dil sınırlılıkları ile ilgili bir bulgu belirtilmemiştir (Nietzel, Drennan ve Fouts, 2019; Prior ve Niesz, 2013; Rousseau, Benoit, Locroix ve Gauthier, 2009).

Çocukların sosyal becerilerini incelemeye yönelik yurtdışı ve yurtiçi araştırmalar mevcuttur. Ancak Türkiye’de göçmen ve Türk çocuklarının sosyal becerilerini birlikte ele alan araştırmalar sınırlıdır. Oysa ki, Türkiye’de eğitim sistemine dâhil olan göçmen çocuk sayısı gün geçtikçe artış göstermiştir (Aksoy, 2020). Göçün beraberinde ortaya çıkan kültürel değişiklikler, sosyal ve davranışsal uyumu yavaşlatmaktadır. Aynı zamanda göçün olumsuz etkileri nedeniyle uyum sorunu, sosyal tabaka ve dil sorunu gibi olumsuzluklarla karşılaşılabilir (Nar, 2008).

Bu araştırmalar sonucunda, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceriler kazanması, topluma uyumlarında, kültürel denge sağlayabilmelerinde ve iletişim becerilerini geliştirmelerinde önemli yer tutmaktadır (Çetin ve Yazıcı, 2020). Göçmen çocukların sosyal becerileri kazanmaları birçok neden ile olumsuz etkilenebilmektedir (Sığırtmaç ve Özoruç, 2022). Bu nedenle bu çalışmada, okul öncesi dönem Türk ve göçmen çocuklarının sosyal becerilerini incelemek amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Okul öncesi dönem Türk ve göçmen çocuklarının sosyal becerilerini incelemek amacıyla yürütülen çalışmada, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Okul öncesi dönem Türk ve göçmen çocuklarının sosyal beceri düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2. Okul öncesi dönem Türk ve göçmen çocuklarının sosyal beceri düzeyleri demografik özelliklerine (uyrukları, doğdukları ülke, cinsiyet, yaş, anaokuluna devam süresi, sahip olduğu kardeş sayısı, anne-babanın yaşı, öğrenim durumu, çalışma durumu ve ebeveynin medeni durumu) göre istatistiksel olarak farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bireylerin kendilerini ifade etme, başkalarını anlama, duygu ve düşüncelere karşı duyarlı olma durumları sosyal becerileri gerektirir. Bu becerilerin kazanılması günlük yaşam için önemlidir. Sosyal becerileri yetersiz olan bireylerde kendini ifade etmede yetersizlik, uyum sorunları ve iletişim güçlükleri ile karşılaşmaktadır. Bireyin kendini gerçekleştirmesinde önemli bir etkisi olan sosyal becerilerin yaşam kalitesini artıracakı söylenebilir (Yüksel, 1997).

Sosyal beceriye sahip olmayan bireylerde paylaşma, hoşgörü, iş birliği, problem çözme becerileri yetersiz olabilir (Erbay, 2008). Bu nedenle sosyal beceri yetersizliği akran dışlamalarına yol açabilir.

Sosyal beceri eğitimi ile çocukların dinleme, sözel ifade ve kişiler arası iletişim becerilerinde gelişim sağlanabilmektedir. Çocuklar, duygu ve davranış kontrolünü daha hızlı öğrenebilmektedirler. Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerileri yaş, cinsiyet ve okula devam süresi gibi etkenlere göre değişiklik göstermektedir. Çocukların okula devam süresinin artması sosyal becerilerin gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Acun Kapıkıran, İvrendi ve Adak, 2006). Okul öncesi eğitimi alan çocukların sosyal becerilerinin okul öncesi eğitimi almayan çocuklara göre daha olumlu gelişim gösterdiği belirtilmiştir (Erbay, 2008).

Göçün getirdiği olumsuz koşullardan en çok etkilenenler çocuklardır. Çocuğun toplum içinde aidiyet hissetmesi sosyal uyumunu kolaylaştırır. Göçmen çocukların iletişim kurmada zorluk çektikleri ve sonucunda sosyal sorunlar yaşadıkları belirtilmiştir. Özellikle dil sınırlılığı ve olumsuz yaşantılar nedeniyle çocukların sosyal gelişimleri olumsuz etkilenmektedir (Güneş, 2020).

Bireyin kendini gerçekleştirmesi ve çevreyle iletişimi sosyal beceriler ile ilişkilidir. Okul öncesi dönemde çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmeye başlanması hem sosyal

uyumu hem de hayat kalitesinin artmasını sağlar. Bu nedenle sosyal beceriler bireyin yaşamında hayati bir role sahiptir (Aksoy ve Baran, 2010).

Bu araştırma, ülkemizde gün geçtikçe daha fazla sayıda eğitim sistemine katılan göçmen çocukların sosyal becerilerinin incelenmesi ve göçmen çocuklarla Türk çocukların sosyal becerilerinin farklılıklarının belirlenmesi açısından önemli görülmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde Türkiye’deki alan yazında göçmen ve Türk çocuklarının sosyal becerilerini birlikte inceleyen araştırmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Bu bağlamda araştırma, alanda yer alan araştırma boşluğunu doldurması ve sonrasında yapılacak araştırmalara örnek teşkil etmesi açısından önem arz etmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada, Okul öncesi dönem çocuklarının, sosyal beceri düzeylerinin farklılık gösterdiği, sosyal beceri düzeylerinin demografik özelliklerine göre farklılık gösterdiği varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda sıralanmıştır:

1. Araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim dönemi bahar yarıyılında, Ankara ili Çankaya, Mamak ve Keçiören merkez ilçelerinden araştırmaya katılan çocuklar ile sınırlıdır.
2. Araştırma kapsamındaki çocukların sosyal beceri düzeyleri ‘Okul Öncesi Sosyal Beceri Ölçeği (OSBED) Öğretmen Formu’-ndan alınan puanlar ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Beceri: Bireyler arası ilişkilerde sosyal bilgiyi alma, anlama, uygun tepkilerde bulunmayı içeren ve sosyal bağlama göre değişen öğrenilebilir davranışlardır (Yüksel, 1997).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölüm, “Sosyal Beceriler” ve “Göç ve Çocuk” başlıklarına yer verilerek ele alınmıştır.

2.1. Sosyal Beceriler

Sosyal beceriler kapsamında, sosyal becerilerin tanımı, sosyal beceri ile ilgili kavramlar, sosyal becerilerin özellikleri, sosyal becerilerin sınıflandırılması, okul öncesinde sosyal becerilerin önemi, okul öncesinde sosyal beceri gelişimi, sosyal beceri eğitimi ve okul öncesinde sosyal becerileri etkileyen faktörler sunulmuştur.

2.1.1. Sosyal Becerilerin Tanımı

Araştırmacılar, sosyal beceriyi tanımlayarak kavramsallaştırabilmek ve sosyal beceri farklılığı gösteren çocuklarda davranışları gözlemleyebilmek için; birbirine paralel olan eğitim psikolojisi ve sosyal gelişim psikolojisi alanlarında cevap aramışlardır. Eğitim psikolojisi alanını temel alan araştırmalar, öncelikle amaç araç-ölçek geliştirme ve sosyal becerileri eksik olan çocukları belirleme, müdahale programlarının etkilerinin değerlendirilmesi olarak ilerlemiştir. Sosyal gelişim psikolojisini temel alan araştırmalarda ise sosyal beceri terimi yerine sosyal yeterlilik ve sosyal etkinlik terimlerine yer verilmiştir. Bu yaklaşıma göre araştırmanın temelinde sosyal kabul, popülerlik, genel saldırganlık gibi ölçütler yer almıştır. Bu ölçütler doğrultusunda farklılık gösteren çocuklar akranlarıyla oynamak, rekabeti yönetmek gibi sosyal görevlerde gözlenmiştir. Davranışsal değerlendirmeler, çocukların sosyal becerilerinin araştırmasına yönelik ilk yaklaşım olarak belirtilebilir (Cillessen ve Bellmore, 2007).

Literatürde sosyal becerinin birçok tanımı bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir;

Yüksel (2001), sosyal açıdan kabul edilebilen, olumlu tepkileri sağlayan, olumsuz tepkilerden kaçınmayı kolaylaştıran ve sosyal etkileşimi mümkün kılan davranışlar bütününe sosyal beceri olarak adlandırmıştır. Rinn ve Markle (1979)' a göre çocukların sözel veya sözel olmayan davranışlar, diğer çocukların tepkilerini kişilerarası bağlamda etkilemektedir. Bu sözel veya sözel olmayan davranışlar sosyal beceri olarak adlandırılmaktadır. Eğer çocuklar başkalarını olumsuz etkilemeden istenen sonuçlar elde ederse ya da olumsuz sonuçlardan kaçınmada başarı gösterirse, çocuklar sosyal becerilerde başarılı sayılmaktadır. Foster ve Ritchey (1979) ise etkileşim için gereken olumlu davranışı üretme, sürdürme veya artırma için gereken becerileri sosyal beceri olarak tanımlamıştır.

2.1.2. Sosyal Beceri ile İlgili Kavramlar

Sosyal beceri ile ilgili kavramları açıklayarak, sosyal becerileri daha kolay ifade etme ve anlamlandırabilmek mümkündür. Sosyal beceri ile ilgili kavramlar; sosyal gelişim, sosyal yeterlik, sosyalleşme, sosyal zekâ, sosyal olgunluk, sosyal fobi ve empati olarak sıralanabilir.

2.1.2.1. Sosyal Gelişim

Sosyal gelişim çocuğun doğumuyla başlar. Çocukların ilk sosyal çevresi ailesidir. Daha sonra bu sosyal çevreye arkadaşları ve diğer yetişkinler dâhil olur. Çocuğun kendisi ve çevresiyle uyumu sonucunda sosyal gelişim olumlu yönde etkilenir (Kandır, 2004). Bireyler, daha bebekken sosyal dünya ile tanışmaktadırlar. Henüz iki-üç aylıkken oyun ortaya çıkmaya başlar. Bu doğrultuda aynı dönemlerde sosyal alışveriş becerileri anlamlı düzeyde gelişmekte ve sosyal dünyaya adapte olmaya başlamaktadırlar (Santrock, 2021). Sosyal gelişim diğer tüm gelişim alanlarını etkilemekte ve diğer tüm gelişim alanlarından etkilenmektedir. Sosyal gelişimi yeterli olan ve olumlu yönde ilerleyen çocuğun diğer gelişim alanlarının da bu gelişimden olumlu yönde etkilenmesi beklenmektedir (Samancı ve Uçan, 2017).

2.1.2.2. Sosyal Yeterlik

Bireyin bir durumda, duruma uygun performansı belli ölçütlere göre gösterip gösterememesi olarak açıklanmaktadır (Bacanlı, 2021). Sosyal beceriler ve sosyal yeterlilik birbirini tamamlayan kavramlardır (Gülay ve Akman, 2009). Bu bağlamda sosyal becerilerin, sosyal yeterliliğin değerlendirilebilen boyutunu oluşturduğu söylenebilmektedir (Sucuoğlu ve Çiftçi, 2005). McFall (1982)' a göre Sosyal yeterliliğin değerlendirilebilmesi için bazı ölçütler belirlenmelidir. Belli bir ölçüt üzerinden yapılan değerlendirme sonucu, sosyal yeterliliği ölçülen bireyin yaş, cinsiyet gibi kişisel özelliklerinden etkilenmektedir.

2.1.2.3. Sosyalleşme

Bireyin, içinde yaşadığı toplumda geçerli olan kural ve değer yargılarını öğrenerek toplumla uyumlu olma durumu sosyalleşme olarak tanımlanmaktadır. Bu öğrenme hâli, bireyin tüm hayatı boyunca devam eden bir süreçtir (Craig, 1999; Çubukçu ve Gültekin, 2006). Sosyalleşme ile birey toplumu tanır ve uyum sağlar. Bu bağlamda sosyalleşme, kişinin bireysel gelişimi ile beraber sosyal politikalar, toplumun uyumu ve refahı ile de bir bütündür (Reicher, 2010). Erken çocukluk dönemi, kişilerin sosyalleşmesinin en fazla olduğu dönemdir. Bu dönemde, sosyal birey olarak ilk adımları atmanın yanı sıra, başka görüşleri değerlendirerek davranış geliştirmeyi öğrenmektedirler (Aslan ve Tuncer, 2020). Erken çocukluk döneminde çocuğun akranı genişletme yani sosyalleşme isteği artmaktadır. Buna bağlı olarak duygularını ifade etmede de gelişimler gözlenmektedir (Crowley, 2020). Bu bağlamda sosyal becerilerin kazandırılmasının bireyin sosyalleşmesini olumlu etkileyeceği ifade edilmektedir (Gülay ve Akman, 2009)

2.1.2.4. Sosyal Zekâ

Thorndike, 1920'li yıllarda zekâyı soyut, mekanik ve sosyal olmak üzere üç başlık altında incelemiştir. Sosyal zekâyı, insan ilişkilerini yetkin olarak yönetebilme, kişileri anlama becerisi olarak tanımlamıştır (Bacanlı, 2021). Walker ve Foley (1973) ise sosyal zekâyı bireylerin duygu ve davranışlarıyla ilgili anlama ve uygun geri dönütleri belirleyebilme becerisi olarak açıklamıştır. Marlowe (1986) ise sosyal zekâyı, sosyal açıdan faydalı davranışlarda bulunabilme, kendi beklentilerini ve yeterliliğini karşılayabilme olarak tanımlamıştır. Sosyal zekâya sahip bireylerin olumlu sosyal davranışlara sahip olduklarını,

empati becerilerinin gelişmiş olduğunu ve sosyal olarak kendilerine yeten bireyler olduklarını belirtmiştir.

2.1.2.5. Sosyal Olgunluk

Olgun bireyler, bulunduğu ortama kolayca uyum sağlayarak, içinde bulunduğu sosyal ortamında aktif olarak rol almaktadırlar. Bireyler kendi gelişim düzeyine uygun olarak davranmadığında ve düşünmediğinde bireyin olgunlaşmamış olduğu ifade edilmektedir. Sosyal olgunluk ise bireyin sosyal gelişimiyle paralel gelişim göstermektedir. Bireyin yaşının gerektirdiği duygu durumu, içinde bulunduğu topluma uyum ve sosyal beceri anlamında beklentileri karşılayabilmesi sosyal olgunluk olarak tanımlanmaktadır (Aslan ve Tuncer, 2020). Çevreye kolay uyum sağlayabilme için sosyal olgunluk gerekli olan bir beceridir (Priya ve Lawrence, 2017). Kumar ve Ritu (2013), bireyin toplumla olan ilişkisini sosyal olgunluk olarak adlandırmıştır. Kişinin hem yaşına hem de yetişkinlerin beklentilerine uygun davranışları sergileyebilmesinin sosyal olgunluk gerektirdiği ve sosyal olgunluğun bireye kazandırdığı en önemli kazanımlardan birinin gereken sosyal davranış kalıplarının öğrenilmesi olduğunu belirtmiştir. Gupta (2014) ise sosyal olgunluğu, yaşına uygun sosyal beceri ve farkındalık düzeyi olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda sosyal ilişkilerde olgunluğa erişmek, toplumla arkadaşlık ilişkisi kurmak ve bu ilişkiyi sürdürebilmek, sosyal olgunluk ile açıklanabilir.

2.1.2.6. Sosyal Fobi

Sosyal Fobi ya da sosyal anksiyete, bireyin diğer bireyler tarafından değerlendirilmeye karşı korku duyma, aşağılanacağından, utanacağından veya gülünç duruma düşeceğinden endişe duyma olarak tanımlanmaktadır. Sosyal fobi, kendini, sosyal ortamlardan veya bireyin kendini öne çıkardığı etkinliklerden başarısız olma veya aşağılanma korkusu nedeniyle kaçınma davranışı olarak göstermektedir (Dilbaz, 1997). Uluslararası Sağlık Sınıflaması (International Statistical Classification on Diseases and Related Health Problems-ICD-10)'nın tanımına göre sosyal fobi genellikle ergenlik dönemlerinde kendini göstermeye başlamaktadır. Kalabalık ortamlarda dikkatleri üzerine toplamaktan korkma sonucunda sosyal ortamlardan kaçınma durumudur. Diagnostic and Statistical Manuel of Mental Disorders (DSM-IV)'da ise bir eylemi gerçekleştirdiği sırada insanlar tarafından incelenme,

göz önünde olmaktan dolayı korku hissetme sosyal anksiyete (sosyal fobi) olarak açıklanmaktadır (Ergün, 2005).

2.1.2.7. Empati

Empati, bireyin kendisini karşısındaki kişi yerine koyarak, onun duygularını ve düşüncelerini anlamaya ve paylaşmaya araştırmasını ifade etmektedir. Empati, kişiler arası ilişkilerin tümünü etkilemekle beraber sağlıklı iletişim için en önemli faktörlerden biridir. Okul öncesi dönemde çocukların benlik gelişimi için empati becerilerinin desteklenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda çocukların anti sosyal davranışlarında ve saldırganlığında azalma için empati önemli bir etken olarak kabul edilmektedir (Ünal, 2007). Derman (2013)'ın, çocukların empati beceri düzeylerinin ailesel etmenlere göre belirlenmesini amaçlayan araştırması sonucunda, sosyoekonomik düzey, yaş, cinsiyet, annenin öğrenim düzeyinin çocukların empati düzeylerinde anlamlı farklılık yarattığı belirlenmiştir.

2.1.3. Sosyal Becerilerin Özellikleri

Michelson, Sugai, Wood ve Kazdin (1983) sosyal becerinin genel olarak kabul edilen bir tanımı bulunmadığını ve sosyal becerileri oluşturan genel özelliklerin aşağıdaki gibi sıralanabileceğini belirtmişlerdir.

1. Sosyal beceriler, gözlemlene, model alma ve geri bildirimler gibi öğretilerle kazanılır.
2. Sosyal beceriler, sözlü veya sözsüz olabilen belirli etkileşimler içerir.
3. Sosyal beceriler, etkili ve uygun etkileşimi başlatma ve sürdürmeyi içerir.
4. Sosyal beceriler ile sosyal çevreden gelen olumlu tutumlar daha yüksek olumlu tepkilerle karşılanır.
5. Sosyal beceriler, etkileşimle gerçekleşir ve davranışların zamanlaması, olumlu olan uygun yanıtları içerir.
6. Sosyal becerilerin niteliği çevresel faktörlerden etkilenir. Bu faktörler, cinsiyet, yaş ve benzeri değişkenlerdir.
7. Sosyal beceri eksikliği durumunda performans değerlendirilerek müdahale planlanabilir.

2.1.4. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması

Araştırmacılar tarafından sosyal beceriler ile ilgili farklı sınıflandırmalar yapılmıştır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir.

Okul öncesi ve anaokulu çocukları için belirlenen sosyal beceri öğretim programına göre çocukların kazanması amaçlanan sosyal beceriler altı grupta incelenmiştir. Bu beceriler sırasıyla başlangıç becerileri, okulla ilgili beceriler, arkadaşlık kurma becerileri, duyguların üstesinden gelme becerileri, saldırganlığa alternatif beceriler ve stresle baş etme becerileridir (McGinnes ve Goldstein, 2003)

Rapee, Spence, Cobham ve Wignall (2003), sosyal beceriyi beş kategoriye ayırmıştır. Bunlar; beden dili becerileri, ses niteliği becerileri, konuşma becerileri, arkadaşlık becerileri ve kendine güven becerileridir. Beden dili becerileri başlığı altında, göz teması, duruş ve yüz ifadesi gibi maddelere yer verilmiştir. Ses niteliği becerileri başlığı altında ton ve perde, yükseklik gibi maddeler bulunmaktadır. Konuşma becerileri başlığı altında konuşma konularını seçme, nazik konuşma ve benzeri maddelere yer verilmiştir. Arkadaşlık becerileri başlığı altında sevgi gösterme, üzgün olan birine ilgi gösterme gibi maddeler bulunmaktadır. Kendine güven becerileri başlığı ise yardım isteyebilme, zorbalığa karşı durabilme gibi maddelerden oluşmaktadır.

Riggio (1986) sosyal becerileri; duygusal ifade, duygusal duyarlılık, duygusal kontrol, sosyal ifade, sosyal duyarlık, sosyal denetim ve sosyal manipülasyon olmak üzere yedi başlık altında incelemiştir. Duygusal ifade; bireylerin sözel iletişim olmadan duygusal iletişim kurabilme becerisi olarak tanımlanmıştır. Duygusal duyarlık; duygusal iletişimi anlayabilme ve yorumlayabilme becerisi olarak ifade edilmiştir. Duygusal kontrol ise bireyin sözel olmayan etkileşimlerini düzenleyebilme becerisi olarak açıklanmıştır. Sosyal ifade; kendini ifade edebilme ve etkileşim kurabilme becerilerini ifade etmektedir. Sosyal duyarlılık; başkalarının genel sözel etkileşimlerini anlama ve yorumlayabilme becerisi olarak tanımlanmıştır. Sosyal denetim; bireyin bir sosyal role dâhil olabilmesi ve sosyal anlamda kendini ifade edebilmesini içermektedir. Sosyal manipülasyonda ise bireyler sosyal ilişkilerde bunun kullanılması gerektiğini düşünmektedirler.

Carderella ve Merrell (1997) çocuk ve ergenlerle araştırmalar yürütmüşlerdir. Bu araştırmalar sonucunda sosyal beceriyi beş başlık altında açıklamışlardır. Bu başlıklar ve alt maddeleri aşağıdaki gibidir:

1. Akran ilişkileri becerileri

- Akranlarını tebrik ve takdir edebilme
- İhtiyaç hâlinde arkadaşlarına destek olma
- Arkadaşlarını etkileşime ve oyuna davet etme
- Akranları ile uzun süre konuşmaya ve tartışmaya dâhil olabilmek
- Akranlarının haklarını koruyabilme ve savunabilme
- Akranları tarafından becerilerine hayranlık duyulması
- Arkadaşlarının duygularına hassasiyet gösterebilme
- Liderlik becerilerine sahi olma

2. Kendini yönetebilme becerileri

- Sorunlarla karşılaştığında sakin kalma, öfke kontrolü
- Kuralları takip etme ve sınırlara uyma
- Anlaşmazlıklarda uzlaşabilme
- Eleştiriye açık olma
- Akranlarıyla iş birliği yapma

3. Akademik beceriler

- Verilen görevi bağımsız olarak yapma ve bağımsız çalışma
- Verilen bireysel görevleri gözetim gerektirmeden tamamlama
- Yönergeleri dinleme ve tamamlama
- Serbest zamanı uygun olarak değerlendirme
- Bireysel olarak organize olabilmek
- İhtiyaç hâlinde yardım isteyebilme ve soru sorabilme

4. Uyum becerileri

- Yönergeleri takip edebilme
- Kuralları uygulayabilme
- Serbest zamanın doğru kullanımı
- Eşya ve oyunlarını paylaşma
- Verilen görevleri tamamlama

5. İfade etme becerileri

- Başkalarıyla iletişim başlatabilme
- Oyuna arkadaşlarını davet etme
- Arkadaş edinebilme
- Alışık olduğunun dışında olan kuralları sorgulama

- Yeni tanıştığı insanlara kendini tanıtabilme
- Haksızlığa karşı duygularını ifade edebilme
- Devam eden aktivitelere uygun şekilde katılım gösterme

2.1.5. Okul Öncesinde Sosyal Becerilerin Önemi

Sosyal becerilerin temeli, okul öncesi dönemde atılmaktadır. Bu beceriler, günlük yaşamda karşılaşılan zorluklarla başa çıkabilme, sosyal hayatta ilerleme, sosyal etkileşimleri şekillendirme ve bireysel başarılar açısından kritik bir önem taşır (Yazıcı ve Çetin, 2020). Combs ve Slaby (1977), bir çocuğun kazanması gereken en önemli becerilerden birinin de sosyal beceriler olduğunu ifade ederek sosyal beceri eksikliğinin kişiler arası etkileşim sorunlarına yol açtığını, dolayısıyla bireyin ilerleyen yaşamında okul ve iş hayatının olumsuz yönde etkileneceğini belirtmişlerdir.

Sosyal beceriler insanların günlük konuşmaları ve birbirleri ile olan ilişkilerini ifade eder. Böylece sosyal becerilerin kişiler arası iletişime hizmet ettiği söylenebilir (Lieberman, 1982). Başarılı bir iletişim kurulabilmek için kişileri anlayabilme ve diğer kişilerin eylemleri hakkında çıkarımda bulunabilme gibi beceriler gerekmektedir (Singer, 2006). Bu becerileri de içine almakta olan sosyal beceriler, çocukların karakterlerinin oluşabilmesi için kendisi ile toplumsal yaşam arasında bir denge kurabilmesi anlamında gereklidir. Aynı zamanda sosyal beceriler bu dengenin kurulabilmesinin yanı sıra sosyal uyum, problemle başa çıkabilme gibi becerileri de destekleme anlamında gereklidir (Yazıcı ve Çetin, 2020).

Sosyal beceri yetersizliği hâlinde olumsuz sonuçlar karşımıza çıkmaktadır. Dowd ve Tierney (2005)'ye göre sosyal beceri ve temel iletişimi kazanamayan çocuklar akademik yönden düşük başarı sorunu yaşayabilirler. Bu çocukların yetişkinlik dönemleri ele alındığında bağımlılık, şiddet eğilimi ve iletişim sorunları yaşayan bireyler olabilecekleri düşünülmektedir. Samancı ve Diş (2014) ise sosyal beceri yetersizliği olan çocuklarda; akademik başarıda düşüklük, iletişimde yetersizlik, düşük özgüven, sorumluluklarını yerine getirmede zorluk gibi problemler ile karşılaşıldığını belirtmiştir.

2.1.6. Okul Öncesinde Sosyal Becerilerin Gelişimi

Çocuklarda tüm gelişim alanları birbiri ile ilişkili olarak gelişim göstermektedir. Her gelişim alanının bir diğerini etkilediği düşünüldüğünde her alan kritik önem taşımaktadır. Sosyal

gelişimin sağlıklı olması diğer tüm gelişim alanlarının gelişimini olumlu yönde etkiler (Samancı ve Uçan, 2017). Buna örnek olarak çocukların kendini ifade etme becerisi gösterilebilir. Çocuklarda kendini ifade etme becerilerinin artması diğer becerilerin gelişmesinde öncü niteliğindedir (Kapıkıran, İvendi ve Atak, 2006). Çocuklar, sosyal becerilerini doğumdan sonraki ilk yıllardan itibaren kazanmaya başlarlar. Bu süreç bireyin tüm hayatı boyunca devam etmektedir. Çocukların kazanımlarının en kalıcı ve en etkili olduğu dönem erken çocukluk dönemidir. Bu kazanımları çocuklar doğrudan veya dolaylı olarak edinebilmektedirler (Samancı ve Uçan, 2017).

Çocukların sosyal becerilerinin gelişimi birçok faktörden etkilenmektedir. Bunlar; kalıtım, çevre, kültür, ebeveyn tutumu, akran etkileşimleri ve eğitim programları olarak sıralanabilir (Ceylan, 2009). Öğrenme çevre ile etkileşimin sonucunda ortaya çıkmakta ve kalıcı davranış değişikliğine sebep olmaktadır. Çocuk akranlarıyla oynadığında bazı sosyal becerileri kazanması için ortam oluşmaktadır (Ummanel ve Dilek, 2016). Anaokuluna henüz başlayan çocuklarda sosyal davranışların yeterince gelişmemiş olduğu göz önüne alınarak olumlu sosyal davranışları kazanabilecekleri oyunlara teşvik edildiğinde ve olumsuzluklar yaşamasına karşın önlemler alındığında sosyal beceride gelişim gözlenmesi beklenmektedir. (Erden ve Akman, 2015). Sosyal beceri gelişiminde yaş, bir diğer önemli değişkendir. Sosyal becerilerin yeterliliği yaşlara göre değişiklik göstermektedir. Beş yaşındaki çocukların sosyal becerileri dört yaşındaki çocuklara göre daha yüksektir. Büyümesiyle beraber çocuğun sosyal becerilerinde artış gözlemlenmektedir (Kapıkıran, İvendi ve Atak, 2006).

2.1.7. Sosyal Beceri Eğitimi

Sosyal becerilerin, erken yıllardan itibaren değişik metotlar kullanılarak ve birikimli olacak şekilde çocuklara kazandırılması gerekmektedir. Bu becerileri kazanırken çocuk, çevresel faktörlerden doğrusal ya da dolaylı olarak etkilenmektedir. Bazı durumlarda, çocukların bir kısmı bu becerileri yeterince kazanamazlar ve becerileri kazanmalarına yönelik destek müdahaleler gerekmektedir (Kapıkıran, İvendi ve Atak, 2006).

Sosyal beceri eğitiminde dört temel öğretim yöntemi vardır. Bunlar; model olma, dramatizasyon, performans geri bildirimi ve genelleştirme. Model olma, çocuğun taklit etmesi sonucu öğrenmesini açıklayan kavram olarak tanımlanmaktadır. Çocuğa belirli bir beceriyi öğretmek, pekiştirmek, öğrenmesini kolaylaştırmak için ya da istenmeyen davranışı söndürmek amacıyla model olma yöntemi kullanılmaktadır. Model olma ile öğrenilebilen

farklı davranış çeşitleri vardır. Çocuk gözlem yaparak daha önce alışık olmadığı ve hiç göstermediği davranışları öğrenebilmektedir. Çocuk daha önce aldığı olumsuz tepkileri önleme ve azaltmaya çalışır. Hayatın akışında birçok davranış gözlemlenir fakat bunların ancak birkaçı çocuklar tarafından model alınmaktadır. Bu bağlamda çocukların model alırken belirli koşullar altında öğrenebildikleri söylenmektedir. Dramatizasyonda ise çocuk rol yaparak istenen veya istenmeyen davranış ve tutumlarda değişiklik kazanabilmektedir. Performans geri bildirimi, dramatizasyon boyunca çocuğa davranış ve tutumlar ile ilgili geri bildirim vermeyi tanımlamaktadır. Son olarak genelleştirme ile hangi becerinin hangi durumda kullanılması hâlinde becerinin daha kalıcı hâle geldiği belirtilmektedir (McGinnes, 2016).

Durualp ve Aral (2016) Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programını deney grubuna uygulayarak bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucuna göre deney grubundaki çocukların yönergeleri alma, empati, yenilgiyi kabul etme, kendini ifade etme gibi birçok sosyal beceride olumlu yönde gelişim gözlemlenmiştir. Uysal ve Balkan (2015)'in araştırmasına göre de sosyal beceri alan çocukların, sosyal beceri eğitimi almayan çocuklara göre sosyal becerilerinde ve benlik kavramında olumlu düzeyde artış belirlenmiştir.

Sosyal beceri eğitimi ile ilgili programlardan biri de Okul Öncesi Eğitimde Sosyal Beceri Destek Projesi (OSBEP)'dir. Bu proje etkinlik temelli ve esnek bir yapıya sahip olduğundan ihtiyaca yönelik olarak uygulamaya uygun yapıdadır. Basitten karmaşığa olacak şekilde ilerlemekte, beraber yaparak yaşayarak öğrenmeyi temel alan çocuk merkezli bir bakış açısıdır. 36 ay ve daha büyük çocuklar için geliştirilmiştir. Çocukların sosyal becerilerine yönelik kalıcı davranış değişikliğini sağlamak amaçlanmıştır. Ayrıca bu proje ile aile, okul ve toplum iş birliğini desteklemek; toplum refahını artırmak için sosyal bireyler yetiştirmek; çocuğun akran, çevre ve yetişkinlerle iletişimini artırmak amaçlar arasında belirtilmiştir. Proje kapsamında sosyal becerileri değerlendirme amacıyla beş farklı ölçme aracı ve yolu kullanılmıştır. Bunlardan biri de Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (OSBED)'dir (Ömeroğlu vd., 2014).

2.1.8. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Becerileri Etkileyen Faktörler

Bu kapsamda aile, akran, cinsiyet, yaş, sosyal çevre ve kültür, oyun, kitle iletişim araçları ele alınmıştır.

2.1.8.1. Aile

Aile toplumun temel taşı ve en küçük birimidir. Ailenin, çocuğun gelişimi için çeşitli görevler üstlenmesi gerekmektedir. Aile, çocuğun bakımı ve eğitimi sağlamanın yanı sıra sosyalleşmesini ve kişilik gelişiminin olumlu yönde ilerlemesini de sağlamakla görevlidir (Kaya, 1997). Çocuğun bireysel gelişimi, doğum öncesi dönemden itibaren tüm hayatı boyunca aileden etkilenmektedir (Ünal, 2007). Sosyal çevre ile ilk tanışması aile ile gerçekleşir. Çocuk aile ile etkileşime girdiğinde ilk sosyal davranışları deneyimlemektedir. Güven duygusunun kazanılması ve sosyal kabulün temelleri, aile içerisinde, ebeveyn tutumları doğrultusunda atılmaktadır. Ailenin, hazır bulunuşluğu ve beklentileri çocuğun gelişimini etkilemektedir. Anne ile kurulan sağlıklı iletişim sonucu, çocukta olumlu bir kişilik gelişiminin ve sağlıklı etkileşim becerilerinin temeli atılmaktadır. Çocuk sadece kendine sunulan sosyal deneyimleri değil aynı zamanda ebeveynleri model almaktadır (Kandır ve Alpan, 2008).

Aile ve çevreyle olumlu bir iletişim süreci geçirmesi sonucu çocuğun yüksek özgüven, sorumluluk alabilme, iş birliğine açık olma gibi sosyal becerileri gelişmektedir. Bu becerilerin olumlu anlamda gelişebilmesi için çocuk ile iletişim kuran yetişkinlerin iletişim becerilerinde yetkin olması önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra ailenin sosyo-kültürel düzeyi, ilişki tutumları ve çocuk yetiştirme tutumları çocuğun gelişimine yön vermektedir (Ünal, 2007).

Yapılan bir araştırmada, annelere verilen değerler eğitimi programı ile okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerine etkisine bakıldığında sosyal becerinin alt maddelerinden olan iş birliği, sorumluluk, iletişim, kendini ifade etme becerilerinin anlamlı düzeyde artış gösterdiği gözlemlenmiştir (Neslitürk ve Deniz, 2014). Diğer bir araştırmaya göre ise annelerin çocuğa tutumları ile okula uyum ve sosyal becerileri incelendiğinde birbiri ile anlamlı ilişki gösterdiği tespit edilmiştir. Anne ile kurulan olumlu ilişkiler sonucunda çocuğun iletişim becerilerinin olumlu yönde etkilendiği ve okula daha yüksek düzeyde uyum sağladığı belirlenmiştir (Ogelman, Önder ve Erten, 2013). Öte yandan Özyürek ve Ceylan (2014)'ın yaptığı araştırmaya göre anne ile aşırı bağlı olma hâlinde çocuğun akran etkileşimlerinin olumsuz yönde etkilendiği belirtilmiştir. Ebeveyn-çocuk ilişkisi yalnızca erken çocukluk döneminde değil ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde de birey üzerinde kritik etkilere sahiptir (Simkiss vd., 2013). Özyürek ve Ceylan'ın (2014) araştırmaları ailenin sosyal beceri yetersizliğinin çocuğun sosyal beceri gelişimini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Ünal ve Deniz (2022)'nin yaptığı araştırmaya göre ebeveynlerin cinsiyet

ve yaşı gibi farklılıklardan etkilenmeden prososyallik düzeylerinin yüksek olması, önce gerçekleşen öğrenmelerinin sonucu olmasına bağlanmaktadır.

2.1.8.2. Akran

Son zamanlarda kadının iş dünyasında daha aktif rol alması, tek ebeveyn olma gibi nedenler okul öncesi katılımı artırmaktadır. Okul öncesi eğitim ile çocuklar, akranlarıyla daha erken yaşta etkileşime girmektedirler (Gülay, 2009). Akran ve arkadaş kavramları birbirinden ayırt edilebilir kavramlardır. Çocuk birçok çocukla etkileşime girebilir fakat hiç arkadaşı olmayabilir (Crowley, 2020). Newcomb ve Bagwell (1995), arkadaş olan ve arkadaş olmayan çocuklar arasındaki ilişkiyi tanımlamak için karşılıklılık ve yakınlık kavramlarını ele almaktadırlar. Arkadaşlar, samimiyete, iş birliğine, sosyal aktiviteye daha açık bir yaklaşım sergilemektedir. Çocuklar arkadaşları ile girdikleri çatışmaları daha kolay çözebilmekte iken akran ilişkilerinde, arkadaş ilişkilerine göre, daha çok endişe duymaktadırlar (Crowney, 2020).

Çocuklar kendilerini tanımaya başladıkça ve empati becerileri ile iletişimleri geliştikçe akranları ile olan etkileşim becerileri de hızla gelişir. Akran etkileşimi, öğrenme için çok önemli bir fırsattır (Berk, 2020). Katz ve McClellan (1997)' a göre sosyal gelişimin, sosyal becerilerin ve toplumsal rollerin öğrenilmesi için akran etkileşimi ile uygun ortam oluşturulmaktadır. Akran iletişimi çocuğun sosyal kabulü ve sosyal konumunu belirlemektedir. Sosyal kabul ve sosyal konum için çocukların davranışsal, fiziksel, akran iletişim becerileri etkili olmaktadır. Akranları tarafından reddedilmenin ise olumsuz sonuçları vardır. Sosyalleşmenin risk altında olması ve çocuğun kendine yönelik öz kabulünün olumsuz etkilenmesi bu sonuçlardan bazılarıdır. Bunun yanı sıra çocukların okula uyumları ile akran ilişkileri birbiri ile ilişki göstermektedir. Dolayısıyla sosyal davranışları ile de ilişkilidir. Okula uyum gösteren çocukların sosyal davranışları birbiri ile paralel olarak ilerleme kaydetmektedir (Gülay, 2011). Çocuklar sosyal işlevsizlik, sosyal beceri eksikliği ya da sosyal davranışlarda uyumsuzluk sonucu akranları tarafından oyunda reddedilme veya dışlanmaya maruz kalabilmektedir (Yazıcı ve Çetin, 2020).

2.1.8.3. Cinsiyet

Cinsiyetin başarıyı etkileyen bir faktör olarak ifade edilmesinin nedeni, kültürel kimlik rolleridir. Çocuklar, kültürlerinde cinsiyetlerine uygun görülen davranış modelleri ve tutumlarını benimsemektedirler. Ebeveyn ve öğretmenler de, kendilerinin kabul etmiş olduğu cinsiyet rollerini çocuklara aktarmaktadırlar. Dolayısıyla çocuğun kişilik özellikleri de kültüründe uygun görülen cinsiyet rolleri üzerinden gelişim göstermektedir (Erden ve Akman, 2015).

Cinsiyet kavramı, sosyal beceri gelişiminde önemli bir etkidir. Anne ve babaların çocuklarının cinsiyetine yönelik farklı tutumlar geliştirmeleri sonucunda, çocukların sosyal becerilerinin gelişiminin etkilendiği ortaya konulmuştur (Bağcı,2015; Serttaş, 2019; Updegraff, McHale ve Crouter, 2001).

2.1.8.4. Yaş

Çocuklarda, yaşlarının büyümesiyle birlikte bilişsel, dil ve ahlaki gelişimlerinde olumlu yönde ilerlemeler meydana gelmektedir. Bu gelişimlerin yanı sıra sosyal olarak da geliştikleri gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda çocukların yaşlarının büyümesiyle birlikte sosyal becerilerinde olumlu anlamda gelişimler ve uyum sorunlarında azalma gerçekleşmesi beklenmektedir (Akbaş, 2019). Dolayısıyla, çocukların kendini ifade etmeleri ve sosyal uyumlarında büyüdükçe gelişim gözlemlenmektedir (Kapıkıran, İvrendi ve Atak, 2006).

Çocuklar, üç yaşlarında kendi cinsiyetinden olan diğer çocukları tercih ederek, oyuna yönelerek arkadaşlık ilişkilerinin temelini atmaktadırlar. Yaş ile paralel olarak çocuklarda sosyal etkileşim çabasında da artış gözlemlenmektedir. Beş ile altı yaş dönemlerinde grup oyunlarında arkadaşlık ilişkilerinin artmasıyla çocuk, sorunlarla yüzleşmeye başlamaktadır. Bu sorunlar karşısındaki tutumu, çocuğun arkadaşları ile olan sosyal etkileşimini etkilemektedir. Saldırgan ve olumsuz tepkiler gösteren çocuklar akranları tarafından onaylanmama ile karşılaşmaktadır. Çocuk sosyalleştiği ölçüde çözüme ulaşmaktadır (Gülay ve Akman, 2009).

2.1.8.5. Sosyal Çevre ve Kültür

Her toplum kendi ortak kültürüne sahiptir. Kültür nesilden nesle aktarılır ve toplumu bir arada tutar. Her kültür kendi içerisinde; ekonomik nedenler, coğrafi bölge ve yerleşim

birimlerine göre değişiklik göstermektedir. Her çocuk kendi kültürünün özelliklerini, tutum ve davranışlarını benimseyerek büyümektedir (Erden ve Akman, 2015). Çocukların içinde yetiştiği kültür, onları toplumsal cinsiyet, aile gibi sosyal bağlamda şekillendirmektedir (Santrock, 2021).

Bireyler, tutum ve davranışların birçoğunu edinirken, çevresel faktörlerden etkilenmektedirler (Başkurt, 2003). Çocuğun, sosyal bir birey hâline gelirken kalıttan çok bu çevresel faktörlerden etkilendiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla sosyal birey olma sürecinde öğrenme önemlidir (Gülay ve Akman, 2009). Birey çevresini model almakta ve kültürel normlarla gelişimi şekillenmektedir (Başkurt, 2003). Özyürek ve Ceylan (2014)'ın yaptıkları araştırmada, okul öncesi öğretmenleri, çevre ve kültürel özelliklerin çocukların sosyal becerilerini etkilediğini ifade etmişlerdir.

Çocukların, beklentiler söz konusu olduğunda, gelişim düzeyleri hakkında yeterli bilgi sahibi olmayan yetişkinlerin yüksek beklentileri, olumsuz etkilere neden olmaktadır. Çocuğun uyum sorunu yaşamaması, sosyalleşmesinin gecikmemesi için sosyal gelişimi destekleyici bir çevre hazırlanmalıdır (Gülay ve Akman, 2009).

2.1.8.6. Oyun

Okul öncesi eğitim programları, oyunu, çocuğun eğitimi ve gelişimi söz konusu olduğunda en önemli yöntem olarak kabul etmektedir (Boz, Uludağ ve Tokuç, 2018). Çocuğun temel ihtiyaçlarından biri de oyun oynamaktır. Oyun oynaması kısıtlanan veya engellenen çocukların gelişimlerinde olumsuzluklarla karşılaşılabilir. Oyun içerisindeki rollere bürünmeleri, çocukları gerçek hayat deneyimlerine hazırlamaktadır. Çocuklar gerçek hayattaki davranış biçimlerini oyundaki roller ile geliştirmektedirler (Akandere, 2013). Bergen (2009), oyunları, oynama içgüdülerinden yararlanarak eğitsel kazanımlara ulaşmak için kullanmanın çocukların doğal biçimde öğrenmesi ve gelişimleri için uygun ortamı oluşturacağını ifade etmiştir.

Çocuk oyunları, genellikle sosyal bir yapıya sahiptir. Çocuklar, oyun içerisinde ebeveyn rolüne girmektedirler. Bu ebeveyn rolü içerisinde rolün sorumluluklarını, kişiliklerini öğrenme fırsatı elde etmektedirler. Bunların yanı sıra cinsel kimlik kazanmalarında, meslek rollerini öğrenmelerinde ve problem çözme becerilerini geliştirmelerinde oyundan yararlanılmaktadır. Oyun içerisinde, yardımlaşma, paylaşma, liderlik, kazanma ve kaybetmeye karşı uygun tepki geliştirme gibi becerileri barındırmaktadır (Akandere, 2013).

Çocuk oyun ile yaratmakta, deneyimlemekte ve iletişim kurmaktadır (Durualp ve Aral, 2011).

Akandere (2013) okul öncesi dönemde oyunları dört başlık altında incelemiştir. Bunlar; hareketli oyunlar, şarkılı oyunlar, hayal ve taklit oyunları, parmak oyunlarıdır. Bu oyunlar, çocuğun sosyal gelişimi üzerinde, olumlu etkiye sahiptir. Hareketli oyunlar ile çocuk paylaşmayı ve görgü kurallarını öğrenirken; şarkılı oyunlar, sorumluluk almayı ve yönergeleri izlemeyi öğretmektedir. Parmak oyunları ile ise çocuk sosyalleşmektedir. Son olarak hayal ve taklit oyunlarında, çocuğun çevreyi tanıması/ anlamlandırmasının yanı sıra sorumluluk alması, sosyalleşmesi ve gerçek hayatı deneyimleyerek öğrenmesi mümkün olmaktadır. Boz, Uludağ ve Tokuç (2018)'un yaptığı araştırma sonucunda, ebeveynler ile oynanan sosyal beceri oyunlarının, çocuk ile ebeveyn arasında bir etkileşim aracı görevi gördüğü ve sosyal beceri gelişimine olumlu anlamda etki ettiği ortaya konulmuştur (Boz, Uludağ ve Tokuç, 2018)

2.1.8. Kitle İletişim Araçları

Son yıllarda teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte tablet, telefon, bilgisayar ve televizyon gibi kitle iletişim araçları, çocukların hayatına daha hızlı ve yoğun olarak dâhil olmaktadır. Kitle iletişim araçları, çocuğun gelişiminde hem avantaj hem de dezavantaj oluşturabilmektedir. Çocuklar, içinde bulundukları durumu kendilerine göre anlamlandırdığından bazı davranış değişiklikleri meydana gelmektedir. Olumlu davranış kazanımları için kitle iletişim araçlarının kullanımı, kontrollü olarak çocuğa sunulmalıdır (Köleoğlu, 2023). Ebeveyn denetiminde kitle iletişim araçlarının kullanılması sadece sosyal beceriler için değil tüm gelişim alanları için önem taşımaktadır (Gülay ve Akman, 2009).

2.2. Göç ve Çocuk

Bu kapsamda göç ve göçmenlik, Türkiye’de göçmen çocuklar, Dünya’da göçmen çocuklar, göçün sosyal becerilere etkisi, göçmen okul öncesi çocuklarına yönelik eğitim başlıklarına ver verilmiştir.

2.2.1. Göç ve Göçmenlik

Dünya genelinde nüfus hareketliliği, gün geçtikçe artış göstermektedir. Bunun sonucunda sosyal, ekonomik ve etnik farklılıklar ile ilgili sorunlar oluşmaktadır (Ereş, 2015). Bireyleri göç etmeye yönelten birçok neden bulunmaktadır. İnsanlar, savaş ortamında, doğal afetlerden uzaklaşmak, dini ve siyasi baskıdan kurtulmak için göç etmelerinin yanı sıra daha yüksek sosyoekonomik düzey, eğitim, sağlık ya da refah düzeyi için göçe yönelmektedir (Oral ve Çetinkaya, 2017). Savaş ve göçler, en fazla kadın ve çocukları etkilemektedir. Bir yerden başka bir yere göçen insanların, bu hareketliliklerinin göç sayılması için bir yıl veya daha uzun süre devam etmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra uzak bir mesafeyi ve siyasi sınırlar geçilmesini gerektirmektedir (Şahan, 2022).

Sağiroğlu (2023), yer değişikliği hareket biçimlerini üçe ayırmıştır. Bunlar; kısa süreli hareketler, göçmenler ve zorunlu göçmenler şeklindedir. Turistler, iş adamları ve benzeri olanları kısa süreli hareket kapsamındadır. İşçiler, öğrenciler ve benzeri olan gruplar göçmen olarak ifade edilmektedir. Mülteci, sığınmacı gibi zorunlu yer değişikliği yapanlar ise zorunlu göçmenler olarak ifade edilmektedir. Göç kavramı ise dört başlık altında incelenmiştir. Bunlar; zorunlu göç, gönüllü göç, ekonomik göç ve zorlama göçtür.

Birleşmiş Milletler'in tanımına göre gönüllü veya istem dışı gerçekleşen, yasal veya yasadışı yollardan ülkesini terk eden, bağımsız olarak bir yıldan fazla süre ile yabancı bir ülkede ikamet eden bireyler göçmen olarak ifade edilmektedir (United Nations, 1998).

Uluslararası göç örgütü (IOM) göç terim sözlüğünde ilgili terimler aşağıdaki gibi tanımlanmıştır;

Göç: Bir ülke içerisinde ya da sınırları geçerek nüfus hareketliliğine neden olan yer değişikliğidir.

Bireysel göç: İnsanların bireysel olarak ya da aile üyeleriyle birlikte göç etmesidir. Bu göç çeşidi bireyin kendi finansörlüğünde ya da başka dış finanselerle olabilmektedir.

Toplu göç: Birden çok kişinin katıldığı yer değiştirme veya belli bir zamanda toplumun bir kesiminin yer değiştirmesi anlamındadır.

Düzenli göç: Kişilerin tanınan yasal yollar ile yapılan yer değişimi hareketidir.

Düzensiz göç: Bir ülkeye göç için gerekli yasal izinlere ve olanaklara sahip olmadan uluslararası bir sınırın geçilmesiyle gerçekleşen hareketliliğe verilen addır.

Göçmen: Genel kabul göre bir tanımı bulunmamaktadır. Dışarıdan herhangi bir zorlamaya maruz kalmadan, hür irade ile göç etme durumlarını kapsadığı kabul edilmektedir.

Mülteci: Dini, dili, ırkı, tabiiyeti, siyasi görüşü ya da belirli bir sosyal gruba mensup olması nedeni ile haklı bir zulüm korkusu durumlarda vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve ilgili ülkesinden korunma için başka bir ülkenin korumasından yararlanmak isteyen bireyleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

Sığınmacı: İlgili uluslararası belgeler sınırında bir ülkeye mülteci olarak kalmak için bekleyen bireyler sığınmacı olarak tanımlanmaktadır.

2.2.2. Türkiye’de Göçmen Çocuklar

Göç idaresi başkanlığı tarafından 23.11.2023 tarihli geçici koruma altında bulunan Suriyelilere yönelik açıkladığı istatistik verilerine göre Türkiye’de geçici koruma altında bulunan 3.241.396 kişiden 469.719’unu sıfır-dört yaş, 511.155’ini beş-dokuz yaş aralığındaki çocuklar oluşturmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). MEB (2022) uluslararası koruma altında bulunan yabancı uyruklu öğrenciler statüsünde altı ülkeye yer vermiştir. Bunlar; Suriye, Afganistan, Irak, Filistin, Somali ve Yemendir. MEB Ocak 2022 verilerine göre okul öncesi (beş yaş) eğitimine kayıtlı yabancı uyruklu öğrenci sayısı 53.134’tür. Toplam çağ nüfusu göz önüne alındığında bu çocukların sadece %38,79’u okul öncesi eğitime kayıtlıdır. Tüm yabancı uyruklu öğrencilerin sayısı ise 879.885 olarak ifade edilmiştir. Tüm yabancı uyruklu öğrencilerde çağ nüfusuna göre okullaşma oranı %68,51’dir.

Göçmen çocukların, göç esnasında yaşadıkları ve hayat öyküleri bakımından birbirinden ayrılmak istendiğinde, refakatçisinin olup olmaması en önemli faktörlerdendir. Ebeveyn ya da yasal vasi sahibi olan çocuklar, bu yetişkinlerin kararlarından etkilenirken, refakatsiz çocukların göç eylemleri dış etkenler ve kendi çabalarıyla olmaktadır. Türkiye’de göç yoğunluğu yaşanması nedeniyle dezavantajlı çocuklar için yürütülen politikalarda, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yetkili olarak belirtilmiştir. Göçmen çocuklardan ebeveyni veya yasal vasisi olan çocuklar için aile odaklı çalışmalar yürütülürken, refakatsiz sığınmacı çocuklar için Çocuk Destek Merkezleri’nde hizmet sunulmuştur. Refakatçisi olmayan yabancı uyruklu çocuklara barınma, sağlık, eğitim ve dil öğretimi hizmetleri bu merkezlerde sağlanmıştır. Aynı zamanda sosyal, kültürel ve spor faaliyetlerinin yanı sıra psikososyal destek sağlandığı olumlu sonuçlarla karşılaşmıştır (Sulu, 2018).

2.2.3. Dünya’da Göçmen Çocuklar

UNICEF’in 2022’de yayınlamış olduğu verilere göre çatışma, şiddet ve olumsuzluklar nedeniyle 36,5 milyon çocuğun göçmen, mülteci ve sığınmacı statüsüne geçtiği tahmin edilmektedir. Bu belirtilen verilere, afetler, iklim krizleri ve Ukrayna savaşından dolayı yaşanan göçlerin dâhil olmadığı not düşülmüştür. Bir yıl içerisinde göç etmiş olan çocuk sayısı, 2,2 milyon artış göstermiştir.

Amerika Birleşik Devletleri’ne ebeveynleri veya yasal vasileri olmadan ulaşan göçmen çocukların sayısı son 10 yılda ciddi sayılara ulaşmıştır. Özellikle 2022 yılında bu sayılarda

önemli bir artış gözlemlenmiştir. Bu çocukların çoğunluğu, gelişimleri için gerekli olan, özellikle de kendi dillerinde, travma konusunda yetkin, kültürel olarak onların gelişimlerini destekleyecek bireylerden alabilecekleri hizmetlere ulaşmakta zorluk yaşamaktadırlar. Bu hizmetlerden en önemlileri, sağlık ve rehberlik hizmetleri olarak belirtilmiştir. Çocukların, ihtiyacı olan hizmetlere ulaşamamalarının sonucunda hem çocukların hem de toplumun zarar görebileceği belirtilmiştir (Beier ve Fredricks, 2023). Amerika Birleşik Devletleri'nde de yapılan bir araştırmada aile, okul dışında çocukların sosyalleşmesi, topluma uyumu ve gelecekteki sosyal etkileşim becerileri için en önemli etken olarak ifade edilmektedir. Özellikle göçmen çocuklarının uyum sağladıklarının en önemli göstergeleri olarak okuldaki akademik başarıları ve topluma kazandırılmaları olarak gösterilmektedir. Fakat akademik başarı ve topluma uyumlarının, çocukların sadece bilişsel becerilerine değil aynı zamanda ebeveynleri tarafından sağlanan ekonomik ve sosyal kaynaklara da bağlı olduğu ifade edilmektedir. (Zhou, 1997). Fakat birçok aile, çocuğunun temel ihtiyaçlarını karşılamada veya olanaklara erişimde zorluklar yaşamaktadır (Beier, Farwell, Fleischer ve Workie, 2022).

Almanya'da göçmen çocukların eğitime entegrasyonu için yürütülen projelerden birinde öncelikli alanlar belirlenmiştir. Çocukların, öncelikle okula ve topluma uyumları için dil becerileri desteklenmektedir. Okul ortamında, çocuğun becerileri incelenerek, hazırlık sınıflarında uygun ortam hazırlanmaktadır. Çocukların okul öncesi eğitim alması sağlanmaktadır. Artan eğitim ihtiyacı doğrultusunda öğretmen alımları yapılmıştır (Korntheuer ve Damn, 2019).

Kanada'da ise göçmen ve mültecilere sağlanan önemli hizmetlerden biri "Okullarda Yerleştirme (Uyum) Çalışanları (SWIS) Programı" dır. Bu program Kanada'ya gelen göçmenlerin ihtiyaçları ve uyumu için okul tabanlı bir hizmettir. Bu program kapsamında birçok hizmet sunulmaktadır. Öncelikle çocuğun okula kaydı ile başlayan süreç, okula uyum için ebeveyn, öğretmen ve çocuğu içine alan bir dizi uyum ve destek etkinliğini içermektedir. Sadece çocuklara değil ebeveynlere de pedagojik konularda bilgilendirme ve destek sağlanmaktadır. Program çalışanları tarafından aile, yerel etkinliklere ve farklı sosyal faaliyetlere yönlendirilmektedir. Son olarak yerel toplumu da farklı kültürlerle hazırlamak amacı ile çok kültürlü eğitimler sunulmaktadır (Vancouver School Board, 2024)

2.2.4. Göçün Sosyal Becerilere Etkisi

Bireylerin, sosyal uyumun gerçekleşebilmesi için kurumlara ve adalete güvenmesi önemlidir. Toplumsal kabulü ve çevresindeki insanlara güvenerek sağlam sosyal ilişkiler içinde olması, diğer bireyler ile dayanışma içinde olarak yardımlaşma isteğinin olması, sosyal kurallara uyum sağlaması gerekmektedir (Sağıroğlu, 2023).

Göçmen çocukların, göçün zorunlu olduğu hâllerde, psikososyal uyumlarında zorluklar yaşadıkları belirtilmiştir. Yeni bir topluma uyum sağlamaya çalışan çocuk için ebeveyn desteğinin niteliği ve sosyoekonomik düzey etkili olmaktadır. Ailenin sağladığı psikososyal desteğin artması durumunda çocuk uyum sürecini daha kolay tamamlamaktadır. Göçmen çocukların topluma uyumunu etkileyen bir diğer faktör ise göç edilen ülkede göçmenlere karşı tutum, bakış açısı ve uygulamalardır (Gülmez ve Öztürk, 2018). Göç ile birlikte çocuğun ayrımcılığa maruz kalması, sosyal uyumu zorlaştırmakta, davranışsal ve duygusal sorunlara öncü olmakla beraber çocuğu suça da itebilmektedir (Özdemir ve Budak, 2017). Başkurt (2003) ise madde kullanımının kalıtsal etkenlerinden daha çok çevresel etkenleri üzerinde durulması gerektiğini; yanlış-yetersiz eğitim, yanlış disiplin yöntemleri, istismar ve iç-dış göçlerin oluşturduğu kültürel çatışmaların madde kullanımı ve suç işlemeyi artırmada önemli bir etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir. Göç eden çocuklar veya göçmen çocukları, sosyal ve kültürel yapıdaki farklılıklar, dil sınırlılıkları, eğitim sistemindeki farklılıklar gibi zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu durum, sosyal ve akademik sorunlar ile kendini göstermektedir (Ereş, 2015).

2.2.5. Göçmen Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Eğitim

Eğitim kurumları, bir toplumda göçmenlerin topluma uyumları için uygun ortamı yaratmaktadır (Şahan, 2022). Okulda, eğitim seviyesine uygun sınıf düzeyine yerleştirme çocuğun gelişimi için uygun bir uygulamadır. Nitelikli personel ve kaynak eksikliği, gelişimi geciktirici nedenler arasında belirtilmiştir (Beier ve Fredricks, 2023). Göçmen çocuklara yönelik Türkiye’de ve Dünyada birçok proje yürütülmüş ve yürütülmeye devam etmektedir. Türkiye’de yürütülen projelerden bazıları aşağıdaki gibidir.

Türk Eğitim Sisteminde Çocuklar İçin Kapsayıcı Eğitimin Desteklenmesi Projesi (PIKTES), 2016 yılında başlayan ve hâlâ devam eden, yabancı uyruklu çocukların Türkiye’de eğitime katılımlarını ve sosyal uyumlarını destekleme amacı ile başlatılan bir projedir. Proje, okul öncesi dönemden ortaokul sonuna kadar olan eğitim dönemini kapsamaktadır. PİKTES + ile

hem yabancı çocukların eğitim sistemine entegrasyonu hem de Türk çocuklarından da dezavantajlı olan grubun eğitim sistemine erişebilirliğini artırmak hedeflenmiştir. Proje kapsamında çocuklar, aileler, öğretmenler ve okul yönetimi ile çeşitli faaliyetler yürütülmüş ve yürütülmeye devam etmektedir. Suriyeli ailelerin, eğitim hizmetleri hakkında bilgilendirilmesi, Suriyeli ailelere yönelik Türkçe dil desteği gibi faaliyetler, aileler için yürütülen çalışmalardan bazılarıdır. Öğretmenler için; MEB yönetim kademesi ve diğer personeller için farkındalık eğitimleri, öğretmen eğitimleri gibi çalışmalara yer verilmiştir. Çocuklar için ise uyum sınıfları oluşturulmuş, Türkçe ve Arapça dil desteği sağlanmış, kırtasiye ve ulaşım desteği verilmiştir. Çocukların sosyal uyumlarını sağlamak için ayrıca çalışmalar yapılmıştır (Piktes, 2023).

Okul Öncesi Eğitim Projesi; 2019 ile 2020 yılları arasında yürütülen, IDRF VE Refugee Girls tarafından fonlanmış olan bir projedir. Projede çocukların kültürel ve sosyal uyumlarının desteklenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda beş farklı istasyonda eğitim verilmesinin yanı sıra sınıf dışı gezileri ve özel gün programları organize edilmiştir (Mülteciler Derneği, 2023).

Çocuk ve Gençlik Eğitim Merkezi Destekleme Projesi; 2018 ile 2020 yılları arasında yürütülen proje İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA) tarafından fonlanmıştır. Türk ve Sığınmacı olan okul öncesi, ilkokul ve ortaokul öğrencilerine yönelik; akademik destek ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunulmuştur. Projenin amacı; sosyal ve kültürel etkinlikler ile sosyal entegrasyona destek sağlamaktır (Mülteciler Derneği, 2023).

Çocuk Karavanı Projesi; 2016 ile 2017 tarihleri arasında Penny Appeal kuruluştur, Mavi Hilal Vakfı, Sultanbeyli Belediyesi ve Mülteciler Derneği tarafından yürütülen bir projedir. İstanbul'da ulaşılması zor olan bölgelerde yaşayan Türk ve göçmen çocukları için başlatılan proje 2020 yılına kadar Kilis'te devam etmiştir. Proje kapsamında çocuklara psikolojik destek, müzik-resim gibi sanatsal eğitimler, dil desteği, akademik destek ve yaşam becerilerini içeren oyunlardan oluşan bir hizmet sunulmuştur. Proje sadece çocuklara değil ailelere yönelikte çocuğun eğitimi ve gelişimini destekleyecek eğitimler sağlamıştır. Proje amaçlarından biri de çocukların sosyal becerilerini desteklemektir (Mülteciler Derneği, 2023).

Suriyeli Mülteci Çocuklarla Elele projesi; 2016 tarihinde başlayarak 12 ay süreyle devam etmiştir. Proje; Centro Internazionale Per La Promozione Dell' Educazione E Lo Sviluppo (CEIPES), Üsküdar Üniversitesi ve Merhum Hacı Habibullah Gerede Vakfı (HAGEV)

ortaklığında yürütölen Avrupa Birliğı (AB) destekli bir projedir. Proje kapsamında sadece çocuklar değıl göçmenlerin geneli baz alınarak Sultanbeyli’de yaşıayan Türk halkının göçmenler ile ilgili bakış açılarının incelendiğı bir akademik araştırma yürütölmüş ve Türkiye’de yaşıayan göçmen çocuklarının eğitim şartlarını iyileştirmek, sosyal yaşama uyum becerilerini desteklemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 40 Türk ve Suriyeli çocuğı 60 saat drama ve rol yapma eğitimi verilmiştir (Süleymanov, 2016).

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Biçer (2023), Edirne’de eğitimlerini sürdüren mülteci çocukların sosyal ve akademik uyum durumlarının tespit edilmesi amacıyla 24 okul yöneticisi ve öğretmen ile araştırmayı gerçekleştirmiştir. Durum çalışması modelinde gerçekleştirilen bu araştırma sonucunda mültecilerin kendi kültürlerini devam ettirdikleri ve psikososyal açıdan zorluk yaşamadıkları sonuçlarının yanı sıra mülteci çocukların öncelikli olarak dil yetersizliği sorunu yaşadıkları belirtilmiştir. Çocukların kendi coğrafyalarının kültürel özelliklerini kazanması nedeniyle Türk kültürüne uyumda zorluk, akran etkileşimlerinde sorunlar ve sosyal yapıya uyumsuzluk gibi sorunlarla karşılaştığı ifade edilmiştir.

Bozkurt Polat, Özbey, Türkmen ve Gözdeler (2020)’in, 60-72 aylık göçmen Afgan çocuklara uygulanan sosyal uyum ve beceri programının etkisini inceledikleri araştırmada, Afgan çocuklara uygulanan Sosyal Beceri ve Sosyal Uyum Programı’nın sosyal beceri, problem davranış ve değer davranışlara etkisi değerlendirilmiştir. Öntest-Sontest kontrol grupsuz yarı deneysel araştırmada veri toplama aracı olarak, Sosyal Beceri Ölçeği, Problem Davranış Ölçeği ve Davranışta Değerler Ölçeği tercih edilmiştir. Araştırma sonucunda sosyal uyum beceri eğitiminin çocuklar üzerinde anlamlı farklılık yarattığı belirlenmiştir.

Kahraman ve Arabacıoğlu (2020), Türk ve Suriyeli beş yaş çocukların oyunlarını çizimleri yoluyla inceledikleri araştırmada, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden Türk ve Suriyeli beş yaş çocuklarının oyun algılarını ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Araştırma grubu olarak, Kilis il merkezinde bir anaokulunda eğitime devam eden 50 Türk ve 51 Suriyeli çocuk belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntemiyle yapılan araştırmada veri toplama aracı olarak değerlendirme formu ve yarı yapılandırılmış görüş formu kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, Suriyeli çocukların dil problemi yaşadıkları ve akranları çoğunlukla onlarla oynamak istemediğinden oyunlarda yalnız kaldıkları, dışlandıkları belirtilmiştir. Suriyeli çocukların, belirtilen nedenler ile Türk çocuklarından çok Suriyeli çocuklarla oyun oynadıkları gözlenmiştir.

Yanık ve Kozandağı (2021), okul öncesindeki Suriyeli ve Türk çocukların oyunları ve oyundaki ilişkilerini inceledikleri araştırmada, çocukların oyunda kurdukları ilişkileri ve bu süreçte rol oynayan etmenleri değerlendirilmiştir. Araştırma grubu olarak Kahramanmaraş'taki bir ana sınıfındaki beş-altı yaş 18 çocuk ve sekiz ebeveyn belirlenmiştir. Durum çalışması olarak yapılan araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme, gözlem, doküman analizi ve sesli görsel materyal kullanılmıştır. Araştırmada, mülteci çocukların, okulun ilk zamanları mülteci çocuklarla zaman geçirirken, daha sonra Türk çocuklarının oyunlarına dâhil olarak arkadaşlıklar kurabildikleri gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda, Suriyeli ve Türk çocuklar oyun kurarak arkadaşlık ilişkilerini geliştirmişlerdir. Fakat ilerleyen ilişkiler sonucunda sosyal dışlanmalar ve liderlik yarışları ortaya çıkmıştır.

Avcı (2019) Eskişehir'de okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden mülteci çocukların sınıf içerisinde karşılaştıkları sorunlara yönelik yaptığı araştırmada sekiz kadın okul öncesi öğretmenini örneklem olarak belirlemiştir. Bu öğretmenlerden üçü daha önce mülteci çocuklarla çalışmışken beşi daha önce hiç mülteci çocuklarla çalışmamıştır. Bu öğretmenlerin sınıfında birer tane olmak üzere araştırmada gözlemlenen ikisi İranlı, üçü Iraklı, üçü Suriyeli toplam sekiz çocuk vardır. Durum çalışması olan araştırmada veri toplama aracı olarak öğrenci gözlem formu ve yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler, yaşanan dil sorununu nedeni ile çocukların iletişim ve uyum problemleri yaşadıklarını belirtmişlerdir. Sınıftaki mülteci çocukların genellikle bedensel aktiviteler ve oyunları tercih ettikleri dinleme, anlatma, bilişsel etkinliklere anlamadıkları için katılım göstermedikleri belirtilmiştir. Dil ve kültürel problemlerin aile desteğini olumsuz etkilemesi, sınıfta katılımın az olması, akran iletişiminin yetersiz kalması çocukların sosyal uyum ve sosyal gelişimlerini olumsuz etkilemiştir. Akran iletişiminin yetersiz olmasının diğer bir sonucu ise davranış problemleri olarak belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler aile ve çocuğun Türkçe derslerine katılımının teşvikini, erken yaz okulu ve oryantasyon programının uygulanmasını ve sınıftaki diğer çocukların önceden bilgilendirilmesini önermiştir.

Ayas (2019), Ankara’da geçici koruma statüsü altında yaşayan Suriyeli çocukların gelişim düzeylerini incelediği araştırmada, 18-72 ay arası geçici koruma kapsamındaki 60 Suriyeli çocuk ve 18-72 ay arası 60 Türk çocuğu tüm gelişim alanlarına göre değerlendirmiştir. Vaka-kontrol tipi olan bu araştırmada, Denver II Gelişimsel Tarama Testi kullanmıştır. Araştırma sonucuna göre eğitim sistemine geç dâhil olma, göçün getirdiği olumsuz ekonomik ve psikososyal durumlar, sosyal uyum problemi nedeniyle Suriyeli göçmen çocukların kişisel/ sosyal gelişimlerinde Türk çocuklarına oranla gerilik tespit edilmiştir.

Değer (2019), araştırmasında okul öncesi dönemdeki Suriyeli çocukların sosyal duygusal uyum becerilerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Betimsel tarama modeliyle yapılan araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve 60-72 Aylık Çocuklar İçin Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU-5 yaş) kullanılmıştır. Araştırmada cinsiyet, doğum sırası, yaş, çocuk sayısı, gelir düzeyi, annenin yaşı, babanın yaşı, anne babanın öğrenim seviyesi, annenin babanın Türkiye’de bulunduğu süre, annenin babanın Türkçe bilme seviyesi değişken olarak alınmıştır. Araştırma sonucunda Suriyeli çocukların sosyal duygusal uyum düzeyleri yüksek bulunmuştur. Değişkenler açısından bakıldığında sadece çocuğun cinsiyeti ve doğum sırası bakımından anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ailede son doğan çocukların aktif iletişim kurduğu ve bu nedenle sosyal duygusal uyumlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Güllüce (2019), okul öncesi eğitime devam eden bölge çocukları ve Suriyeli mülteci çocukların sosyal becerilerini ve problem davranışlarını psikometrik özelliklere göre incelediği araştırmada, dört-beş yaş grubu 275 çocuğu sosyal beceri ve problem davranışların psikometrik özelliklerine göre değerlendirmiştir. Araştırmada, 198 bölge çocuğu ve 77 Suriyeli mülteci araştırma grubu olarak seçilmiştir. Genel tarama modeli ile yapılan araştırmada kişisel bilgi formu ve Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi (üç-beş yaş) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Türk çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin Suriyeli mülteci çocuklardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Problem davranışta ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Anne-babaların eğitim düzeyleri değişken olarak alındığında bölge çocukları kendi içerisinde anlamlı bir farklılık gösterirken, Suriyeli mülteci çocuklarda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Çakan, Mercan ve Uzun (2018), okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden mülteci çocukların sosyal gelişimlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubu Karadeniz bölgesindeki bir ilin okul öncesi eğitim kurumlarının öğretmenlerinden oluşmaktadır. Araştırma yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile yapılmıştır. Yapılan içerik

analizi sonucunda çocukların sosyal duygusal gelişimi için, sosyal duygusal özellikler, iletişim kurma becerisi, sınıf ortamı ve çevresel faktörler olmak üzere dört ana tema belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, çocukların dil faktörü nedeniyle iletişim kurmakta zorlandıkları ve sosyal duygusal açıdan birçok olumsuz durumla karşılaştıkları belirlenmiştir. Mülteci çocukların, sınıfa uyum süreci ilerledikçe, iletişim kurma becerileri gelişmiştir. Fakat dil sınırlılıkları nedeniyle çocukların kendini ifade etmede sözlü ifadeler yerine çizim, beden dili gibi yöntemlerle iletişim kurmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Anlaşılmamaktan korkan, çekingen çocukların öğretmene bağlılığının fazla olduğu ve aile tutumlarına göre uyum sürecinin değişiklik gösterdiği belirlenmiştir.

Kardeş (2018), The World United Sosyal Duygusal Gelişim Programını uyarlayarak, Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim alan altı-yedi yaş grubundaki Suriyeli çocukların üzerindeki etkilerini incelemiştir. Ankara’da Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim alan 68 çocukla çalışılmıştır. Çocuklar homojen ve karma olmak üzere iki gruba ayrılarak program uygulanmıştır. Homojen grup 22 Suriyeli çocuktan, karma grup ise 10 Türk ve 12 Suriyeli çocuktan oluşturulmuştur. Yakınsayan paralel karma yöntem deseni kullanılan araştırmada hem nitel hem de nicel veri toplama araçları kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, uygulanan program homojen grupta anlamlı bir farklılık yaratmazken karma grupta anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Türk çocuklar ile Suriyeli çocukların beraber eğitim alması sosyal duygusal gelişimlerinde anlamlı farklılık yaratmıştır.

Yaşar, Aktulun, Karaca ve Teke (2018), okul öncesi eğitimin 48-66 ay arasındaki Suriyeli çocukların gelişimlerine etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma grubu, Suriye’den Afyonkarahisar’a gelen 14 çocuk ve anneleri ile sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Karma desenin kullanıldığı araştırmada veri toplamak için, genel bilgi formu, Okul Öncesi Gelişimsel Değerlendirme Formu, Barış ve Savaş Kavramlarına Yönelik Görüşme Formu, Oyun Görüşme Formu ve Öğretmen Görüşme Formu kullanılmıştır. Araştırmaya göre, yaşadıkları olumsuz deneyimlerin çocukları gelişimsel olarak olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Araştırma sonucunda, okul öncesi eğitimin, çocukların sosyal-duygusal gelişimi dâhil olmak üzere, diğer alanlarda da geliştirdiği tespit edilmiştir.

Yurtiçinde yapılan araştırmaların genelinde gözlem yapılarak araştırma yürütülmüştür. Araştırmacılar çoğunlukla görüşme formu ve değerlendirme ölçeği tercih etmişlerdir. Araştırmaların genelinde çalışma grubunu beş yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır. Araştırma sonuçları incelendiğinde çoğunda göçmen çocukların dil yetersizliğinden, kültür farklılığından ve dışlanmadan kaynaklanan sosyal uyum problemi yaşadıkları fakat sosyal

beceri eğitimi ile olumlu yönde gelişim sağlandığı belirtilmiştir. Aynı zamanda Türk çocukları göçmen çocuklarından yüksek sosyal beceri göstermiştir.

1.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Cavicchiolo vd. (2023), yaptıkları araştırmada dil yeterliliğinin göçmen çocukların sosyal katılımına etkisini incelemişlerdir. Çalışma gruplarını, 561 italyan okulundan beşinci sınıfa devam eden 2328 göçmen çocuk oluşturmuştur. Araştırmada ölçek olarak, ‘Sınıf Arkadaşları Sosyal İzolasyon Anketi’ kullanılmıştır. Sonuçlara bakıldığında, sınıf içerisinde bulunan göçmen çocukların sayısının artmasıyla kapsayıcılığının arttığı dolayısıyla sosyal uyumun da arttığı ifade edilmiştir. Elde edilen bir diğer sonuca göre ise, göçmen çocukların italyanca yeterliliği arttıkça akran kabulü ve arkadaş edinebilme potansiyeli artış göstermektedir.

Urquia, St-German, Godoy, Brownell ve Janus (2023), araştırmalarını 11.773’ü göçmen bir anneye sahip olan 77.085 çocuk ile gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacılar ölçek olarak, ‘Erken Gelişim Araçları’ni kullanmışlardır. Bu ölçek çocukların, fiziksel, duygusal, bilişsel ve sosyal becerilerini değerlendirmeyi amaçlayan 103 maddeden oluşmaktadır. Araştırmanın amacı, annelerin doğum yeri ve çocuğun cinsiyeti ile ilgili gelişimsel savunmasızlığın oranlarını tahmin edebilmektir. Sonuçlara bakıldığında göçmen annelerin çocuklarının dil ve iletişim becerileri ile ilgili alanlarda göçmen olmayanlara göre daha yüksek gelişimsel kırılganlık gösterdiği tespit edilmiştir.

Levy, Fernandes ve Marcos (2021), çalışma grubu olarak 12-18 yaş aralığında 749 göçmen ile çalışmıştır. Araştırmanın amacı genç okullu göçmenlerin sosyal becerilerinin gelişiminde cinsiyet ve kültürel köken faktörlerinin etkisini incelemektir. Araştırmacılar ölçek olarak, ‘Genç Göçmenler için Sosyal Beceri Ölçeği’ kullanmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında, Asya kıtasından gelen göçmenlerin, Afrika, Amerika ve Avrupa’dan gelenlere göre daha düşük sosyal beceri göstermelerinin olası olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer sonuç ise, kız göçmenlerin erkek göçmenlerden daha yüksek sosyal beceri gösterme olasılığı yüksek olarak ifade edilmiştir.

Nietzel, Drennan ve Fouts (2019), göçmen ve göçmen olmayan çocukların sosyal etkileşimlerini ve okul öncesi sınıflarda akran tepkilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yapılandırılmış bir gözlemsel kodlama ve zaman örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi, 16 Amerikan ve 23 göçmen çocuk olmak üzere, 39 çocuktan oluşmaktadır. Araştırma başlangıcında çocukların dil

yeterliliklerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırma sonucunda, göçmen çocukların ve Amerikan çocukların akran iletişimi seviyesinin iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Sosyal etkileşimlerinde göçmen olmayan çocukların sosyal rollerde daha baskın olduğu ve göçmen çocukların daha pasif kaldıkları belirtilmiştir. Aynı zamanda göçmen çocuklarının, çok baskın ve çok pasif davranışlardan dışlanma ihtimali nedeniyle uzaklaştıkları tespit edilmiştir.

Prior ve Niesz (2013), ABD’de bir okul öncesi sınıfta, göçmen çocukların Amerikan okul öncesi sınıflarındaki deneyimlerini, uyum süreçlerini ve kültürel farklılıklara karşı deneyimlerini incelemiştir. Araştırma, dört-altı yaş aralığında, üç Myanmarlı çocuğun katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak aile görüşmeleri ve gözlem kullanılmış ve biçimsel veri analizi yöntemi ile veriler analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, çocukların yalnız hissettikleri, uyum problemleri yaşadıkları belirlenmiştir. Aynı zamanda kültürel uyumsuzluğun çocukları olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Kültürel uyumsuzluğun giderilmesi ve iyileştirilmesi amacıyla iki kültür arası köprü oluşturulması, okul ve ev arasında iyi ilişkiler sağlanması gerektiği belirtilmiştir.

Chen ve Tse (2010), araştırmada Kanada’daki göçmen Çinli ve Kanada doğumlu Çinli çocukların psikolojik ve sosyal uyumunu incelemeyi amaçlamıştır. Veri toplama aracı olarak akran ve öğretmen değerlendirmeleri kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini yaş ortalamaları 11.4 olan 356 Çinli Kanadalı çocuk ve 605 Çinli olmayan, Avrupalı ve Güney Amerikalı çocuk oluşturmaktadır. Sonuçlar incelendiğinde, göçmen olan Çinli çocuklar, Kanada doğumlu Çinli çocuklara kıyasla daha çok dil engeli ile karşılaşmakta, akran kabulünde zorlanmakta, sosyal ve duygusal sorunlar yaşamaktadırlar.

Rousseau, Benoit, Locroix ve Gauthier (2009), göçmen okul öncesi çocukları için yaratıcı ifade atölyelerinden oluşan bir önleme programını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Monreal’de bir Fransız-Kanada okulundaki anasınıfında gerçekleştirilen araştırmaya, dört-beş yaş 105 okul öncesi çocuk katılmıştır. Deneysel araştırmada Sandplay adı verilen program uygulanmıştır. Araştırma süreci boyunca çocuklar gözlemlenmiş ve ebeveynler ile telefon görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, şiddet, savaş, sosyoekonomik yetersizlik gibi olumsuzluklara maruz kalmış olma olasılığı yüksek olan göçmen çocukların oyunlarının geçmiş yaşantılarını temsil ettiği gözlemlenmiştir. Sandplay programı uygulama sürecinde göçmen çocuklarda dayanışma gibi başa çıkma stratejilerinin olduğu gözlemlenmiştir. Göçmen çocukların yüksek ölçüde olumlu sosyal davranış gösterdiği belirlenmiştir.

Yurtdışında yapılan araştırmalarda önleme programı, gözlem ve zaman örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bazı araştırmalar deneyseldir. Çalışma grubu olarak çoğunlukla dört-beş yaş grubu tercih edilmiştir. Araştırma sonucunda göçmen çocuklarının sosyal rollerde daha pasif olduğu gözlemlenirken başka bir araştırmada olumlu sosyal davranışlar gösterdikleri belirlenmiştir. Göçmen çocuklarının yaşantılarını oyunlarına yansıttıkları ve uyum sorunu yaşadıkları belirtilmiştir.

Yurtiçinde ve yurtdışında yapılan araştırmalar incelendiğinde yurtdışında deneysel araştırmalara daha çok yer verildiği, yurtiçinde ise gözleme dayalı araştırmaların çoğunlukta olduğu belirlenmiştir. Yurtiçinde ve yurtdışında yapılan araştırmaların çalışma gruplarını genellikle beş yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır. Hem yurtiçi hem de yurtdışında yapılan araştırmalar sonucunda göçmen çocuklarının sosyal beceri problemleri yaşadıkları belirlenmiştir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

4.1. Araştırma Modeli

Okul öncesi dönem göçmen ve Türk çocuklarının sosyal becerilerini incelemek amacı ile yapılan araştırma, betimsel tarama modelindedir. Eğitim alanında betimsel tarama modeli sıkça kullanılmaktadır. Betimsel tarama modeli ile durum olabildiğince dikkatli olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014).

4.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturmak amacı ile öncelikle, 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, Ankara ilinde kolay ulaşılabilir örnekleme ile Çankaya, Mamak ve Keçiören Merkez ilçeleri belirlenmiştir. Belirlenen bu ilçelerdeki tüm okulların yönetimi, okuldaki göçmen çocuklarının varlığını öğrenmek amacı ile, tek tek aranmıştır. Araştırma, göçmen çocukların olduğu 36 okul öncesi eğitim kurumundan 113 Türk, 51 göçmen (Afganistan, Irak, Mali, Özbekistan, Suriye, Rusya, Arnavutluk, İran, Somali, Filistin) çocuğu olmak üzere 164 çocuk ve ebeveynleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan Türk ve göçmen çocuklarının demografik özellikleri, Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Çocuk ve Ebeveynlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdelere

		Çocuğun Uyuğu			
		Türk		Göçmen	
		f	%	f	%
Çocuğun cinsiyeti	Kız	59	52,2	29	56,9
	Erkek	54	47,8	22	43,1
Anne uyuğu	Türk	109	96,5	-	0,0
	Göçmen	4	3,5	51	100,0
Baba uyuğu	Türk	113	100,0	-	0,0
	Göçmen	-	0,0	51	100,0
Çocuğun doğduğu ülke	Türkiye	112	99,1	29	56,9
	Yurtdışı	1	0,9	22	43,1
Çocuğun yaşı	3-4	5	4,4	5	9,8
	5-6	108	95,6	46	90,2
Ebeveynin cinsiyeti	Kadın	108	95,6	43	84,3
	Erkek	5	4,4	8	15,7
Anne yaşı	30 ve altı	24	21,2	20	39,2
	31-40	74	65,5	26	51,0
	41 ve üstü	15	13,3	5	9,8
Baba yaşı	30 ve altı	1	0,9	10	19,6
	31-40	76	67,3	24	47,1
	41 ve üstü	36	31,9	17	33,3
Ebeveynin medeni durumu	Evli	106	93,8	47	92,2
	Bekâr	7	6,2	4	7,8
Anne öğrenim düzeyi	Ortaokul ve altı	26	23,0	28	54,9
	Lise	37	32,7	11	21,6
	Üniversite	50	44,2	12	23,5
Baba öğrenim düzeyi	Ortaokul ve altı	26	23,0	23	45,1
	Lise	41	36,3	12	23,5
	Üniversite	46	40,7	16	31,4
Anne çalışma durumu	Çalışıyor	33	29,2	9	17,6
	Çalışmıyor	80	70,8	42	82,4
Baba çalışma durumu	Çalışıyor	104	92,0	36	70,6
	Çalışmıyor	5	4,4	9	17,6
	Diğer (Emekli, vefat)	4	3,5	6	11,8
Aylık gelir düzeyi	Düşük	12	10,6	22	43,1
	Orta	99	87,6	27	52,9
	Yüksek	2	1,8	2	3,9
Kardeş sayısı	Tek	23	20,4	5	9,8
	1	68	60,2	14	27,5
	2	20	17,7	10	19,6
	3 ve üzeri	2	1,8	22	43,1
Okul öncesi eğitime devam etme süresi (Yıl)	1	92	81,4	39	76,5
	2	19	16,8	11	21,6
	3	2	1,8	1	2,0

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan çocukların %68,9’u Türk, %31,1’i göçmen çocuklarından oluşmaktadır. Türk çocuklarının %52,2’sini kız çocuklar, göçmen çocuklarının %43,1’ini erkek çocuklar oluşturmaktadır. Annesi göçmen olan Türk çocukları %3,5 iken, göçmen çocuklarından annesi Türk olan yoktur. Türk çocuklarının %99,1’i, göçmen çocuklarının ise %56,9’u Türkiye’de doğmuştur. Türk çocuklarının %4,4’ü, göçmen çocuklarının ise %9,8’i üç-dört yaş aralığındadır. Araştırmaya katılan ebeveyn, Türk çocuklarında %95,6 oranında anneler iken göçmen çocuklarda %15,7 oranında babalardır. Türk çocuklarının %65,5’inin annesi, %67,3’ünün babası 31-40 yaş aralığındadır. Göçmen çocuklarının %51’inin annesi, %47,1’inin babası 31-40 yaş aralığındadır. Türk çocuklarının ebeveynlerinin %93,8’i, göçmen çocuklarının ebeveynlerinin %92,2’si evlidir. Türk çocuklarının %44,2’sinin annesinin, %40,7’sinin babasının öğrenimi en az üniversite düzeyindedir. Göçmen çocuklarının %23,5’inin annesinin, %31,4’ünün babasının öğrenimi en az üniversite düzeyindedir. Türk çocuklarının %29,2’sinin annesi çalışırken, göçmen çocuklarının %82,4’ünün annesi çalışmamaktadır. Türk çocuklarının %92’sinin, göçmen çocuklarının ise %70,6’sının babası çalışmaktadır. Türk çocuklarının %1,8’inin, göçmen çocuklarının ise %3,9’unun ailesinin gelir düzeyi yüksektir. Türk çocuklarının %20,4’ü tek çocuk iken göçmen çocuklarında bu oran %9,8’dir. Türk çocuklarının %16,8’inin, göçmen çocuklarının %21,6’sının anaokuluna devam etme süresi iki yıl olarak belirlenmiştir.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerinin toplanmasında, “Demografik Bilgi Formu” ve çocukların sosyal becerilerini belirlemek amacıyla “Okul öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (OSBED) Öğretmen Formu” kullanılmıştır.

4.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmada, çalışma grubu ve aile özelliklerinin belirlenmesi amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen, çocukların ebeveynlerine yönelik olarak on altı sorudan oluşan, Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Formda, çocuğun uyruğu, doğduğu ülke, cinsiyeti, yaşı, kardeş sayısı, anaokuluna devam etme süresi, ebeveynlerin uyruğu, yaşı, öğrenim düzeyi, medeni durumu, çalışma durumu, gelir düzeyini belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır. Demografik Bilgi Formu Ek 3’te yer almaktadır.

4.3.2. Okul Öncesi Sosyal Beceri Ölçeği (OSBED)-Öğretmen Formu

Ömeroğlu vd. (2014) tarafından geliştirilen ölçek, dört alt boyut, 49 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyutlar sırasıyla; başlangıç becerileri, akademik beceriler, arkadaşlık becerileri ve duyguları yönetme becerileridir. Başlangıç becerileri yardımlaşma, selamlaşma, soru sorma ve özür dileme gibi günlük yaşam becerilerini içeren 12 maddeden oluşmaktadır. Akademik Destek Becerileri yönergeler uyma, söz alma ve eleştiriye açık olma gibi ilkokula uyum sürecini kolaylaştıracak 12 madde içermektedir. Arkadaşlık becerileri başkalarının haklarını koruma, paylaşma ve akran gruplarına katılım gibi akran etkileşimini içeren 13 maddeyi kapsamaktadır. Duyguları yönetme becerileri duygularını başkalarını rahatsız etmeden gösterme, alay ile baş etme ve baskı altında sakin kalma gibi çocukların duygularını tanımlarını/ kontrol etmelerini sağlayan becerileri içeren 12 maddeden oluşmaktadır.

Ölçekte, öğretmenin çocukların sosyal beceri düzeyine göre değerlendirme yapması beklenmektedir. Beceri düzeyi için verilecek yanıtlar, 1 (hiç iyi değil) ile 5 (her zaman iyi) arası değişen likert tipindedir. Ölçeğin güvenirliği için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmış ve başlangıç becerileri için .89, akademik beceriler için .88, arkadaşlık becerileri için .92, duyguları yönetme becerileri için .92 olarak belirlenmiştir. De Vellis (2012) ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık güvenirlik katsayısının 0.70 ile 1.0 arasında olması hâlinde ölçeğin güvenilir olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada da çalışma grubunun verileri ile ölçeğin güvenirliği sınanmış ve sonuçlar Tablo 2'ye yansıtılmıştır.

Tablo 2

Sosyal Beceri Düzeyi Ölçeğine Ait Cronbach Alpha değerleri

	Cronbach's Alpha
Sosyal Beceri Düzeyi	0,985
Başlangıç Becerileri	0,963
Akademik Destek Becerileri	0,958
Arkadaşlık Becerileri	0,958
Duygusal Yönetme Becerileri	0,961

Tablo 2'de Sosyal Beceri Ölçeği ve alt boyutlarına ait Chronbach Alfa (Güvenilirlik) sonuçları gösterilmiştir. Cronbach Alpha'ya göre bir ölçeğin güvenilir olarak kabul edilebilmesi için Alpha değerinin en az 0,70 düzeyinde olması gerekmektedir. Cronbach değeri 0,70'ten düşük olan ölçekler düşük güvenilir veya güvenilir olmayan ölçek sınıfına girmektedir. Tabloya bakıldığında değerlerin 0,7'den yüksek olduğu görülmektedir. Sosyal Beceri Ölçeği ve alt boyutları güvenilir bulunmuştur.

4.4. Verilerin Toplanması

Okul Öncesi Sosyal Beceri Ölçeği (OSBED)- Öğretmen Formu'nun uygulanabilmesi, verilen Demografik Bilgi Formunun toplanabilmesi ve araştırmanın yürütülebilmesi için öncelikle Gazi Üniversitesi Etik Komisyonundan onay alınmıştır. Onay alındıktan sonra Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır.

2022-2023 eğitim öğretim yılının bahar yarıyılında, araştırmanın yapılacağı okullarda, okul yönetimi ve öğretmenler ile görüşülmüş, ailelere bilgi verilmiş ve Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu iletilmiştir. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan okul yönetimi, öğretmenler ve aileler ile araştırma sürdürülmüştür.

Okul Öncesi Sosyal Beceri Ölçeği (OSBED)- Öğretmen Formu çocuklara öğretmenler tarafından uygulanmıştır. Demografik Bilgi Formları aileler tarafından gerektiğinde öğretmen desteği ile doldurulmuştur.

4.5. Verilerin Analizi

Araştırma sonucu elde edilen veriler, SPSS ile analiz edilmiştir. Analizlere başlamadan önce sayısal verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov, Shapiro Wilk ile Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) testleri, Histogram ve Q-Q Plot grafikleri ile incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. (Tablo 3) Kategorik veriler, frekans ve yüzde değerleri ile gösterilirken sayısal veriler normallik varsayımını sağlasa da gözlem değerlerinin 30'un altında olması nedeni ile ortalama standart sapma medyan minimum ve maksimum değerleri ile gösterilmiştir. Veri analizi yapılırken, iki bağımsız grup karşılaştırması için Mann Whitney U Testi, kullanılmıştır. Tüm testler için istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 3

Sosyal Beceri Düzeyi Ölçeğine ait Skewness ve Kurtosis değerleri

	Skewness	Kurtosis
Sosyal Beceri Düzeyi	-0,428	-0,009
Başlangıç Becerileri	-0,547	-0,244
Akademik Destek Becerileri	-0,901	0,368
Arkadaşlık Becerileri	-0,907	0,788
Duygusal Yönetme Becerileri	-0,587	-0,252

Tablo 3’te Normallik varsayımı için Skewnes ve Kurtosis değerleri incelenmiştir. Bu değerlerin -1,5 ile +1,5 aralığında olması verilerin normal dağıldığını göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Sosyal beceri ölçeğinde yer alan tüm alt boyutların normal dağılımdan geldiği görülmektedir.

BÖLÜM V

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara ve tartışmaya yer verilmiştir.

Tablo 4

Türk ve Göçmen Çocuklarının Uyruklarına Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

		n	$\bar{x}$	$\sigma(s)$	Medyan	Min.	Maks.	U	p
Başlangıç becerileri	Türk	113	49,65	9,67	51,00	22,00	60,00	2111,50	0,006*
	Göçmen	51	44,78	11,28	47,00	13,00	60,00		
Akademik destek becerileri	Türk	113	49,03	9,31	50,00	16,00	60,00	2046,00	0,003*
	Göçmen	51	43,78	10,87	46,00	12,00	60,00		
Arkadaşlık becerileri	Türk	113	53,73	9,52	54,00	29,00	65,00	2116,00	0,006*
	Göçmen	51	49,12	9,67	51,00	26,00	65,00		
Duygularını yönetme becerileri	Türk	113	45,22	10,03	46,00	19,00	60,00	2519,50	0,198
	Göçmen	51	42,84	10,00	44,00	14,00	60,00		
Genel sosyal beceri düzeyi	Türk	113	197,63	35,66	202,00	107,00	245,00	2137,00	0,008*
	Göçmen	51	180,53	37,50	189,00	92,00	245,00		

$p < 0,05^*$

Tablo 4'e göre, Türk ve göçmen çocukları ile sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $197,63 \pm 35,66$ iken göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $180,53 \pm 37,50$ 'dir. Türk çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha yüksektir. Türk ve göçmen çocukları ile başlangıç becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $49,65 \pm 9,67$ iken göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $44,78 \pm 11,28$ 'dir. Türk çocuklarının başlangıç becerileri daha yüksektir. Türk ve göçmen çocukları ile akademik destek becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Türk çocuklarının ortalama

ve standart sapma değeri $49,03 \pm 9,31$ iken göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $43,78 \pm 10,87$ 'dir. Türk çocuklarının akademik destek becerileri daha yüksektir. Türk ve göçmen çocukları ile arkadaşlık becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $53,73 \pm 9,52$ iken göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $49,12 \pm 9,67$ 'dir. Türk çocuklarının arkadaşlık becerileri daha yüksektir. Türk ve göçmen çocuklarının sosyal beceri düzeylerine duyguları yönetme becerisi alt boyutunda Türk çocuklarının puanları göçmen çocuklarından daha yüksektir fakat istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Araştırma bulgularına göre Türk çocuklarının genel ve alt boyutlara göre sosyal beceri puanlarının göçmen çocuklarından yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde bulunan diğer araştırmalar bu sonucu destekler niteliktedir. Nietzel, Drennan ve Fouts (2019)'un göçmen ve göçmen olmayan çocuklarla yaptığı araştırmada göçmen olmayan çocukların sosyal etkileşimlerinde göçmen çocuklara göre daha yetkin olduğu belirlenmiştir. Chen ve Tse (2010) göçmenlik kökenine sahip olan ve olmayan çocukların sosyal becerilerini inceleyen araştırmalarında; göçmenlik kökenine sahip olmayan çocukların sosyal beceri düzeyinin göçmenlik kökeni olan çocuklara göre daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir (Chen ve Tse, 2010). Ereş (2015) göçmen çocuklarda sosyal problemlerin gözlenebildiğini ve bunun sebebinin kültürel, dil ve eğitim alanındaki farklılıklar olabildiğini belirtmiştir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlarda Türk çocuklarının sosyal becerileri düzeylerinin göçmen çocuklarından daha yüksek olmasının nedeninin göçmen çocuklarının içinde bulunduğu kültüre uyum sağlamasının zaman aldığı, dil sınırlılıkları ve ailenin eğitime dâhil olma durumunun etkili olabileceği düşünülmektedir. Ailenin yaşadığı toplumun anadilini yeterince ya da hiç bilmemesi nedeniyle öğretmen-aile ilişkisinin sağlıklı olmaması, ailenin katılımının yetersiz kalması, öğretmen-çocuk iletişiminin yeterince sağlanamaması elde edilen sonuca neden olarak gösterilebilir.

Tablo 5

Türk ve Göçmen Çocuklarının Doğdukları Ülkeye Göre Sosyal Beceri Düzeylerine ilişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

			n	$\bar{x}$	$\sigma(s)$	Medyan	Min.	Maks.	U	p
Başlangıç becerileri	Türkiye	Türk	112	49,70	9,70	51,00	22,00	60,00	1063,0	0,004*
		Göçmen	29	43,28	11,66	47,00	13,00	58,00		
	Yurtdışı	Türk	1	44,00	.	44,00	44,00	44,00	8,5	0,705
		Göçmen	22	46,77	10,69	50,00	21,00	60,00		
Akademik destek becerileri	Türkiye	Türk	112	49,07	9,34	50,00	16,00	60,00	1049,0	0,003*
		Göçmen	29	42,34	11,67	44,00	12,00	60,00		
	Yurtdışı	Türk	1	44,00	.	44,00	44,00	44,00	8,0	0,650
		Göçmen	22	45,68	9,64	48,00	28,00	60,00		
Arkadaşlık becerileri	Türkiye	Türk	112	53,79	9,54	54,00	29,00	65,00	113,5	0,009*
		Göçmen	29	48,55	9,44	50,00	27,00	63,00		
	Yurtdışı	Türk	1	48,00	.	48,00	48,00	48,00	7,0	0,545
		Göçmen	22	49,86	10,15	52,00	26,00	65,00		
Duygularını yönetme becerileri	Türkiye	Türk	112	45,28	10,06	46,00	19,00	60,00	1283,0	0,082
		Göçmen	29	41,03	10,72	43,00	14,00	60,00		
	Yurtdışı	Türk	1	39,00	.	39,00	39,00	39,00	4,0	0,290
		Göçmen	22	45,23	8,62	45,50	27,00	60,00		
Genel sosyal beceri düzeyi	Türkiye	Türk	112	197,83	35,75	202,50	107,00	245,00	1075,5	0,005*
		Göçmen	29	175,21	38,01	188,00	92,00	241,00		
	Yurtdışı	Türk	1	175,00	.	175,00	175,00	175,00	6,0	0,451
		Göçmen	22	187,55	36,49	192,50	114,00	245,00		

p<0,05*

Tablo 5'e göre, Türkiye'de doğan Türk ve göçmen çocukları ile başlangıç becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Türkiye'de doğan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,70±9,70 iken Türkiye'de doğan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 43,28±11,66'dır. Türkiye'de doğan Türk çocuklarının başlangıç becerileri daha yüksektir. Türkiye'de doğan Türk ve göçmen çocukları ile akademik destek becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Türkiye'de doğan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,07±9,34 iken Türkiye'de doğan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 42,34±11,67'dir. Türkiye'de doğan Türk çocuklarının akademik destek becerileri daha yüksektir. Türkiye'de doğan Türk ve göçmen çocukları ile arkadaşlık becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Türkiye'de doğan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 53,79±9,54 iken Türkiye'de doğan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 48,55±9,44'tür. Türkiye'de doğan Türk çocuklarının arkadaşlık becerileri daha yüksektir. Türkiye'de doğan Türk ve göçmen çocukları ile sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Türkiye'de doğan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 197,83±35,75 iken Türkiye'de doğan göçmen

çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 175,21±38,01'dir. Türkiye'de doğan Türk çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha yüksektir.

Araştırma bulgularına göre Türkiye'de doğan Türk çocuklarının sosyal becerileri yurtdışında doğan Türk çocuklarından yüksektir. Türkiye'de doğan göçmen çocuklarının sosyal becerileri yurtdışında doğan göçmen çocuklarından daha düşüktür. Literatür incelendiğinde, yurtdışında yapılan araştırmalarda Türk kökenli göçmen ailelerin çocuklarının yaşadıkları sıkıntılardan biri olarak dil sınırlılıkları gösterilmektedir. Türkçeyi aileden tam olarak öğrenemeyen ve yaşadığı toplumun anadilini bilmeyen çocukların sosyal bağlamı oluşturmamış oldukları ifade edilmektedir (Ortaköyü, Satılmış ve Eyüp, 2020).

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, Türkiye'de doğan Türk çocuklarının Türkiye'de doğan göçmen çocuklarından yüksek sosyal beceri düzeyi göstermesi, Türk çocuklarının ve ailelerinin içinde yaşadıkları kültür ve dile hâkim olmasından kaynaklanabileceği ihtimal olarak görülmektedir. Türk çocukları kendi kültür ve anadilleri içerisinde gelişmeye devam ediyorken, göçmen çocuklarının ailede farklı toplumda farklı kültür ve dile maruz kalması ile karmaşa içinde kalması, uyum sorunları yaşaması sonuçları ile karşılaştırılabilir.

Tablo 6

Türk ve Göçmen Çocuklarının Cinsiyetine Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

			n	$\bar{x}$	$\sigma(s)$	Medyan	Min.	Maks.	U	p
Başlangıç becerileri	Kız	Türk	59	50,08	9,10	51,00	22,00	60,00	643,0	0,058
		Göçmen	29	45,38	11,58	47,00	18,00	60,00		
	Erkek	Türk	54	49,17	10,33	52,00	22,00	60,00	424,0	0,051
		Göçmen	22	44,00	11,08	46,00	13,00	60,00		
Akademik destek becerileri	Kız	Türk	59	49,22	9,66	52,00	16,00	60,00	661,0	0,083
		Göçmen	29	44,76	10,36	46,00	25,00	60,00		
	Erkek	Türk	54	48,81	9,00	50,00	24,00	60,00	378,5	0,013*
		Göçmen	22	42,50	11,62	45,50	12,00	60,00		
Arkadaşlık becerileri	Kız	Türk	59	54,03	9,11	54,00	31,00	65,00	653,5	0,072
		Göçmen	29	49,72	9,78	52,00	31,00	65,00		
	Erkek	Türk	54	53,41	10,02	55,00	29,00	65,00	406,0	0,031*
		Göçmen	22	48,32	9,70	49,00	26,00	65,00		
Duygularını yönetme becerileri	Kız	Türk	59	45,34	10,31	46,00	22,00	60,00	769,0	0,442
		Göçmen	29	43,17	10,58	44,00	14,00	60,00		
	Erkek	Türk	54	45,09	9,81	46,00	19,00	60,00	504,0	0,302
		Göçmen	22	42,41	9,40	43,00	20,00	60,00		
Genel sosyal beceri düzeyi	Kız	Türk	59	198,68	35,00	199,00	109,00	245,00	661,0	0,084
		Göçmen	29	183,03	36,83	189,00	105,00	243,00		
	Erkek	Türk	54	196,48	36,65	204,00	107,00	245,00	413,0	0,038*
		Göçmen	22	177,23	38,98	183,50	92,00	245,00		

p<0,05*

Tablo 6'ya göre, Türk ve göçmen erkek çocukları ile akademik destek becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Türk erkek çocuklarının ortalama ve

standart sapma değeri $48,81 \pm 9,00$ iken göçmen erkek çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $42,50 \pm 11,62$ 'dir. Türk erkek çocuklarının akademik destek becerileri daha yüksektir. Türk ve göçmen erkek çocukları ile arkadaşlık becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Türk erkek çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $54,03 \pm 9,11$ iken göçmen erkek çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $48,32 \pm 9,70$ 'tir. Türk erkek çocuklarının arkadaşlık becerileri daha yüksektir. Türk ve göçmen erkek çocukları ile sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Türk erkek çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $196,48 \pm 36,65$ iken göçmen erkek çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $177,23 \pm 38,98$ 'dir. Türk erkek çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha yüksektir. Türk kız çocukları ile göçmen kız çocuklarının sosyal becerileri düzeyleri arasında hem genel hem de alt boyutlarda, istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Araştırma bulgularına göre Türk ve göçmen çocuklarında kız olanların sosyal beceri puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde ise bu sonucu destekleyen ve desteklemeyen araştırmalar bulunmaktadır. Akduman, Günindi ve Türkoğlu (2015)'nin sosyal beceri ve problem davranışlara ilişkin yaptığı araştırmada cinsiyet, sosyal beceri ve problem davranışlarda anlamlı farklılığa neden olmuştur. Kız çocuklarının sosyal beceri puan ortalamalarının erkek çocuklarının sosyal beceri puan ortalamalarından yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Bu sonucu destekler nitelikte olan bir başka araştırmaya göre ise kız çocuklarının duyguları yönetme becerilerinin erkek çocuklarından yüksek olduğu belirtilmiştir (Atmaca, Akduman ve Sarıbaş, 2020). Kapıkıran, İvendi ve Atak (2006) 'nın yaptığı araştırmaya göre ise sosyal beceriler cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde kız çocuklarının uyum becerinin erkek çocuklarındakinden düşük olduğu belirlenmiştir. Öztürk (2019) ise araştırmasında okul öncesi eğitim gören erkek çocuklarının sosyal beceri düzeyinin daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Özbey (2010)'in ifadesine göre ise çocuklarda problem sayılabilecek davranışlar cinsiyet kavramından etkilenmektedir. Bu çalışmanın sonucu, kızlar ve erkeklerin gelişimdeki farklılıkları, oynadıkları oyunlar ya da toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkilendirilebilir. Fakat literatür (Akduman, Günindi ve Türkoğlu, 2015; Atmaca, Akduman ve Sarıbaş, 2020; Kapıkıran, İvendi ve Atak, 2006)) göz önüne alındığında çok farklı sonuçlarla karşılaşıldığından elde edilen sonuç için çalışma grubu ve değişkenler önemlidir.

Tablo 7

Türk ve Göçmen Çocuklarının Yaşlarına Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

			n	$\bar{x}$	$\sigma(s)$	Medyan	Min.	Maks.	U	p
Başlangıç becerileri	3-4 yaş	Türk	5	47,80	9,88	50,00	33,00	60,00	8,0	0,347
		Göçmen	5	41,60	11,01	43,00	25,00	54,00		
	5-6 yaş	Türk	108	49,73	9,70	52,00	22,00	60,00	1854,0	0,013*
		Göçmen	46	45,13	11,37	47,50	13,00	60,00		
Akademik destek becerileri	3-4 yaş	Türk	5	49,40	5,50	52,00	40,00	53,00	4,0	0,074
		Göçmen	5	43,20	3,63	44,00	38,00	48,00		
	5-6 yaş	Türk	108	49,01	9,47	50,00	16,00	60,00	1828,5	0,010*
		Göçmen	46	43,85	11,40	46,00	12,00	60,00		
Arkadaşlık becerileri	3-4 yaş	Türk	5	50,60	2,07	50,00	49,00	54,00	9,0	0,459
		Göçmen	5	49,00	3,94	49,00	43,00	53,00		
	5-6 yaş	Türk	108	53,88	9,70	55,00	29,00	65,00	1816,5	0,008*
		Göçmen	46	49,13	10,13	51,00	26,00	65,00		
Duygularını yönetme becerileri	3-4 yaş	Türk	5	43,20	10,47	45,00	28,00	54,00	10,0	0,602
		Göçmen	5	47,00	5,57	46,00	42,00	56,00		
	5-6 yaş	Türk	108	45,31	10,05	46,00	19,00	60,00	2107,5	0,137
		Göçmen	46	42,39	10,31	43,00	14,00	60,00		
Genel sosyal beceri düzeyi	3-4 yaş	Türk	5	191,00	25,88	193,00	150,00	214,00	8,0	0,347
		Göçmen	5	180,80	12,87	179,00	162,00	196,00		
	5-6 yaş	Türk	108	197,94	36,11	202,50	107,00	245,00	1858,0	0,013*
		Göçmen	46	180,50	39,34	189,50	92,00	245,00		

p<0,05*

Tablo 7'ye göre beş-altı yaş arası Türk ve göçmen çocukları ile başlangıç becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Beş-altı yaş arası Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,73±9,70 iken beş-altı yaş arası göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 45,13±11,37'dir. Beş-altı yaş arası Türk çocuklarının başlangıç becerileri daha yüksektir. Beş-altı yaş arası Türk ve göçmen çocukları ile akademik destek becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Beş-altı yaş arası Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,01±9,47 iken beş-altı yaş arası göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 43,85±11,40'tır. Beş-altı yaş arası Türk çocuklarının akademik destek becerileri daha yüksektir. Beş-altı yaş arası Türk ve göçmen çocukları ile arkadaşlık becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Beş-altı yaş arası Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 53,88±9,70 iken beş-altı yaş arası göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,13±10,13'tür. Beş-altı yaş arası Türk çocuklarının arkadaşlık becerileri daha yüksektir. Beş-altı yaş arası Türk ve göçmen çocukları ile sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Beş-altı yaş arası Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 197,94±36,11 iken beş-altı yaş arası göçmen çocuklarının ortalama ve

standart sapma değeri $180,50 \pm 39,34$ 'tür. Beş-altı yaş arası Türk çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha yüksektir.

Tablo 7'de belirtilen bulgulara, beş-altı yaş çocukların sosyal becerilerinin üç-dört yaş çocuklarından yüksek puanlara sahip olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde araştırmalar sonuçları desteklemektedir. Çocukların büyümesiyle sosyal beceri gelişiminde olumlu ilerlemeler kaydedilmektedir (Kapıkıran, İvendi ve Atak, 2006). Literatürde Tanrıöğen (2014)'in araştırması bu bulguları destekler nitelikte olup dört yaşındaki çocukların sosyal becerilerinin beş yaşındaki çocuklara göre daha düşük olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda çocukta küçük yaşlarda gözlemlenen davranışlar değerlendirilirken yaş grubu dikkate alınmalı, problem sayılabilecek davranışlar buna göre belirlenmelidir (Özbey, 2010). Bu araştırmanın bulguları sonucunda Türk çocuklarının sosyal beceri düzeyinin yaş büyümesiyle artış gösterdiği tespit edilmiştir. Göçmen çocuklarında ise yine sosyal beceri düzeyi genel olarak yaş ile artış göstermiş fakat bu puan artışının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bu veriler karşılaştırıldığında Türk çocuklarının göçmen çocuklarından daha yüksek gelişim gösterdiği söylenebilmektedir.

Tablo 8

Türk ve Göçmen Çocuklarının Anaokuluna Devam Süresine Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

			n	$\bar{x}$	$\sigma(s)$	Medyan	Min.	Maks.	U	p
Başlangıç becerileri	1 yıl	Türk	92	49,78	9,33	51,00	22,00	60,00	1314,0	0,015*
		Göçmen	39	45,00	11,02	47,00	13,00	60,00		
	2 yıl	Türk	19	51,32	8,99	54,00	35,00	60,00	66,0	0,097
		Göçmen	11	44,91	12,82	50,00	21,00	58,00		
	3 yıl	Türk	2	27,50	7,78	27,50	22,00	33,00	0,0	0,221
		Göçmen	1	35,00	.	35,00	35,00	35,00		
Akademik destek becerileri	1 yıl	Türk	92	49,55	8,63	50,50	24,00	60,00	1270,0	0,008*
		Göçmen	39	44,00	11,54	46,00	12,00	60,00		
	2 yıl	Türk	19	49,42	8,43	50,00	35,00	60,00	73,5	0,182
		Göçmen	11	44,73	6,90	45,00	29,00	52,00		
	3 yıl	Türk	2	21,00	7,07	21,00	16,00	26,00	1,0	2,0
		Göçmen	1	25,00	.	25,00	25,00	25,00		
Arkadaşlık becerileri	1 yıl	Türk	92	54,01	9,29	54,00	29,00	65,00	1319,5	0,017*
		Göçmen	39	49,49	9,95	51,00	26,00	65,00		
	2 yıl	Türk	19	53,53	10,23	58,00	33,00	65,00	77,5	0,244
		Göçmen	11	49,45	7,61	52,00	31,00	57,00		
	3 yıl	Türk	2	43,00	12,73	43,00	34,00	52,00	0,0	1,0
		Göçmen	1	31,00	.	31,00	31,00	31,00		
Duygularını yönetme becerileri	1 yıl	Türk	92	45,59	10,13	46,00	19,00	60,00	1577,5	0,275
		Göçmen	39	43,72	9,10	44,00	20,00	60,00		
	2 yıl	Türk	19	44,21	8,61	42,00	31,00	60,00	100,0	0,846
		Göçmen	11	42,36	9,96	44,00	20,00	56,00		
	3 yıl	Türk	2	38,00	21,21	38,00	23,00	53,00	0,0	1,0
		Göçmen	1	14,00	.	14,00	14,00	14,00		
Genel sosyal beceri düzeyi	1 yıl	Türk	92	198,93	35,06	203,00	107,00	245,00	1343,0	0,023*
		Göçmen	39	182,21	38,47	189,00	92,00	245,00		
	2 yıl	Türk	19	198,47	33,95	203,00	141,00	245,00	77,0	0,236
		Göçmen	11	181,45	28,72	188,00	114,00	209,00		
	3 yıl	Türk	2	129,50	19,09	129,50	116,00	143,00	0,0	1,0
		Göçmen	1	105,00	.	105,00	105,00	105,00		

p<0,05*

Tablo 8'e göre, anaokuluna devam süresi bir yıl olan Türk ve göçmen çocukları ile başlangıç becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Anaokuluna devam süresi bir yıl olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,78±9,33 iken anaokuluna devam süresi bir yıl olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 45,00±11,02'dir. Anaokuluna devam süresi bir yıl olan Türk çocuklarının başlangıç becerileri daha yüksektir. Anaokuluna devam süresi bir yıl olan Türk ve göçmen çocukları ile akademik destek becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Anaokuluna devam süresi bir yıl olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,55±8,63 iken anaokuluna devam süresi bir yıl olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 44,00±11,54'tür. Anaokuluna devam süresi bir yıl olan Türk çocuklarının akademik destek becerileri daha yüksektir. Anaokuluna devam süresi bir

yıl olan Türk ve göçmen çocukları ile arkadaşlık becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Anaokuluna devam süresi bir yıl olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $54,01\pm9,29$ iken anaokuluna devam süresi bir yıl olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $49,49\pm9,95$ 'tir. Anaokuluna devam süresi bir yıl olan Türk çocuklarının arkadaşlık becerileri daha yüksektir. Anaokuluna devam süresi bir yıl olan Türk ve göçmen çocukları ile sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Anaokuluna devam süresi bir yıl olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $198,93\pm35,06$ iken anaokuluna devam süresi bir yıl olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $182,21\pm38,47$ 'dir. Anaokuluna devam süresi bir yıl olan Türk çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha yüksektir.

Araştırma bulgularına bakıldığında, okul öncesi eğitim kurumlarına bir yıl devam eden çocukların sosyal beceri puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde, okul öncesi eğitime devam eden beş-altı yaş grubundaki çocuklarla yapılan araştırmada akran ilişkileri, kendini ifade etme becerileri, başlangıç sosyal beceri puanları okula devam süresi ile doğru orantılı olarak artış göstermektedir. Bu bağlamda okula devam süresi arttıkça çocukların daha yüksek sosyal beceriler gösterdikleri belirlenmiştir (Pekdoğan, 2016; Tanrıöğen, 2014). Belirtilen araştırmayı destekler nitelikte olan bir diğer araştırmaya göre ise okul öncesi kurumlara devam süresinin sosyal becerilere etkisine bakıldığında, okul öncesi kurumlara bir yıl devam eden çocuklara göre iki yıl devam edenlerin sosyal beceri düzeyinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Okul öncesi eğitim kurumlarına iki yıl devam etmenin önemi ifade edilmiştir (Kapıkıran, İvendi ve Adak, 2006). Çocuğun okul öncesi eğitim alması gelişimi için çok önemlidir. Okulda aldığı eğitim ile çocuğun, yaşama dair becerileri gelişim göstermektedir. Okul öncesi eğitim alan çocuğun sözel açıklama, dinleme ve amaç oluşturma becerisi okul öncesi eğitim almayan çocuğa göre daha yüksek bulunmuştur (Pekdoğan, 2011). Bu araştırmanın bulguları sonucunda, Türk ve göçmen çocuklarının genel olarak okula devam süresinin artmasıyla sosyal beceri puanlarında düşüş gözlemlendiği belirlenmiştir. Bunun sebebi çocukların uzun süre aynı ortamda, değişiklik olmadan, aynı programla tekrar etmesi olabilir. Çünkü çocuklar merak uyandıracak nesne ve etkinliklere ilgi duyarken, sıkıldığı ortamda isteğini kaybedebilmektedir. Olumsuzluk ve isteksizlik çocuğun gelişimini negatif etkileyebilir.

Tablo 9

Türk ve Göçmen Çocuklarının Sahip Olduğu Kardeş Sayısına Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

			n	$\bar{x}$	$\sigma(s)$	Medyan	Min.	Maks.	U	p
Başlangıç becerileri	Tek	Türk	23	49,09	10,41	51,00	22,00	60,00	34,5	0,167
		Göçmen	5	40,80	12,85	39,00	25,00	57,00		
	1	Türk	68	49,15	9,75	50,50	25,00	60,00	381,5	0,243
		Göçmen	14	45,21	11,78	47,00	18,00	60,00		
	2	Türk	20	51,75	8,78	55,00	32,00	60,00	67,5	0,150
		Göçmen	10	46,70	9,38	48,00	34,00	60,00		
	3 ve üzeri	Türk	2	52,00	11,31	52,00	44,00	60,00	14,0	0,403
		Göçmen	22	44,55	11,92	47,50	13,00	60,00		
Akademik destek becerileri	Tek	Türk	23	48,74	10,81	52,00	16,00	60,00	20,5	0,026*
		Göçmen	5	36,40	9,40	35,00	27,00	48,00		
	1	Türk	68	48,72	8,92	49,00	26,00	60,00	358,0	0,145
		Göçmen	14	43,86	11,20	46,00	17,00	60,00		
	2	Türk	20	50,10	9,26	51,00	24,00	60,00	54,0	0,042
		Göçmen	10	44,80	5,49	44,50	38,00	52,00		
	3 ve üzeri	Türk	2	52,00	11,31	52,00	44,00	60,00	16,0	0,529
		Göçmen	22	44,95	12,60	47,00	12,00	60,00		
Arkadaşlık becerileri	Tek	Türk	23	53,43	9,80	54,00	29,00	65,00	29,0	0,086
		Göçmen	5	44,00	10,56	50,00	32,00	53,00		
	1	Türk	68	52,85	9,51	52,00	31,00	65,00	333,3	0,078
		Göçmen	14	47,64	9,64	46,50	27,00	63,00		
	2	Türk	20	56,80	9,08	59,50	32,00	65,00	40,0	0,008*
		Göçmen	10	50,40	4,27	49,50	43,00	58,00		
	3 ve üzeri	Türk	2	56,50	12,02	56,50	48,00	65,00	16,5	0,564
		Göçmen	22	50,64	11,19	52,00	26,00	65,00		
Duygularını yönetme becerileri	Tek	Türk	23	45,43	9,18	47,00	29,00	60,00	40,5	0,306
		Göçmen	5	40,80	10,08	42,00	29,00	56,00		
	1	Türk	68	44,31	10,06	45,00	22,00	60,00	416,0	0,459
		Göçmen	14	41,50	11,77	42,50	20,00	60,00		
	2	Türk	20	47,65	10,76	47,00	19,00	60,00	66,0	0,133
		Göçmen	10	43,60	4,81	42,50	38,00	53,00		
	3 ve üzeri	Türk	2	49,50	14,85	49,50	39,00	60,00	17,5	0,637
		Göçmen	22	43,82	10,94	46,00	14,00	60,00		
Genel sosyal beceri düzeyi	Tek	Türk	23	196,70	35,65	205,00	108,00	245,00	26,5	0,063
		Göçmen	5	162,00	32,26	177,00	127,00	199,00		
	1	Türk	68	195,03	35,72	194,50	109,00	245,00	357,0	0,142
		Göçmen	14	178,21	38,10	178,00	101,00	243,00		
	2	Türk	20	206,30	35,70	209,00	107,00	245,00	53,5	0,041*
		Göçmen	10	185,50	21,81	188,50	157,00	217,00		
	3 ve üzeri	Türk	2	210,00	49,50	210,00	175,00	245,00	16,5	0,565
		Göçmen	22	183,95	44,02	191,00	92,00	245,00		

p<0,05*

Tek çocuk olan Türk ve göçmen çocukları ile akademik destek becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05, Tablo 9). Türk çocuğu ve tek çocuk olanların ortalama ve standart sapma değeri 48,74±10,81 iken göçmen çocuğu ve tek çocuk olanların ortalama ve standart sapma değeri 36,40±9,40'tır. Türk çocuğu ve tek çocuk olanların akademik destek becerileri daha yüksektir. Kardeş sayısı iki olan Türk ve göçmen

çocukları ile akademik destek becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Kardeş sayısı iki olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $50,10\pm9,26$ iken kardeş sayısı iki olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $44,80\pm5,49$ 'dur. Kardeş sayısı iki olan Türk çocuklarının akademik destek becerileri daha yüksektir. Kardeş sayısı iki olan Türk ve göçmen çocukları ile arkadaşlık becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Kardeş sayısı iki olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $56,80\pm9,08$ iken kardeş sayısı iki olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $50,40\pm4,27$ 'dir. Kardeş sayısı iki olan Türk çocuklarının arkadaşlık becerileri daha yüksektir. Kardeş sayısı iki olan Türk ve göçmen çocukları ile sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Kardeş sayısı iki olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $206,30\pm35,70$ iken kardeş sayısı iki olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $185,50\pm21,81$ 'dir. Kardeş sayısı iki olan Türk çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha yüksektir.

Bu araştırmada bulgular ışığında kardeş sayısının artmasıyla çocuklarının sosyal beceri puanlarının arttığı ifade edilebilir. Literatürdeki diğer araştırmalar incelendiğinde sosyal beceri ve kardeş sayısı arasındaki ilişkinin anlamlı bir fark oluşturmadığı ifade edilmiştir. (Akduman, Günindi ve Türkoğlu, 2015; Canbolat, 2017; Tanrıöğen, 2014). Bu araştırmanın bulguları ışığında, kardeş sayısının artmasıyla çocukların sosyal becerileri puanlarında artış gözlemlenmiştir. Bu bulgular sonucunda çocukların kardeş sahibi olmasının çocuğun sosyal becerileri kazanmasında ve geliştirmesinde olumlu yönde etkili olduğu ifade edilebilmektedir. Kardeş sahibi olan çocukların, akran ile sosyalleşme ve etkileşime girme olasılığı yüksektir. Bu nedenle, okul dışında da sosyalleşme olanakları ile birlikte, daha çok sosyal beceri geliştirebilirler.

Tablo 10

Türk ve Göçmen Çocuklarının Annelerinin Yaşına Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

			n	$\bar{x}$	$\sigma(s)$	Medyan	Min.	Maks.	U	p
Başlangıç becerileri	30 yaş ve altı	Türk	24	49,33	7,30	49,00	36,00	60,00	131,5	0,010*
		Göçmen	20	41,40	11,07	39,00	18,00	60,00		
	31-40 yaş	Türk	74	49,64	10,12	52,00	22,00	60,00	763,5	0,118
		Göçmen	26	46,04	11,64	48,00	13,00	60,00		
	41 yaş ve üstü	Türk	15	50,20	11,21	54,00	22,00	60,00	37,0	0,965
		Göçmen	5	51,80	5,59	50,00	45,00	60,00		
Akademik destek becerileri	30 yaş ve altı	Türk	24	49,21	7,66	50,00	35,00	60,00	117,5	0,004*
		Göçmen	20	40,90	8,77	41,00	27,00	57,00		
	31-40 yaş	Türk	74	48,97	9,34	50,50	24,00	60,00	771,5	0,133
		Göçmen	26	44,69	12,48	48,00	12,00	60,00		
	41 yaş ve üstü	Türk	15	49,00	11,94	54,00	16,00	60,00	36,5	0,930
		Göçmen	5	50,60	5,73	50,00	46,00	60,00		
Arkadaşlık becerileri	30 yaş ve altı	Türk	24	54,04	9,25	56,00	38,00	65,00	137,0	0,015*
		Göçmen	20	46,30	8,99	48,00	26,00	62,00		
	31-40 yaş	Türk	74	53,31	10,09	52,00	29,00	65,00	781,5	0,155
		Göçmen	26	50,08	10,34	51,50	27,00	65,00		
	41 yaş ve üstü	Türk	15	55,33	6,98	54,00	41,00	65,00	37,5	1,0
		Göçmen	5	55,40	4,72	55,00	51,00	63,00		
Duygularını yönetme becerileri	30 yaş ve altı	Türk	24	45,04	9,91	46,50	23,00	60,00	196,5	0,305
		Göçmen	20	42,05	7,98	42,00	27,00	56,00		
	31-40 yaş	Türk	74	44,80	10,19	45,00	19,00	60,00	858,0	0,413
		Göçmen	26	42,15	11,54	44,00	14,00	60,00		
	41 yaş ve üstü	Türk	15	47,60	9,71	48,00	32,00	60,00	37,0	0,965
		Göçmen	5	49,60	7,20	47,00	41,00	60,00		
Genel sosyal beceri düzeyi	30 yaş ve altı	Türk	24	197,62	31,77	204,00	147,00	245,00	135,5	0,014*
		Göçmen	20	170,65	31,50	163,50	115,00	228,00		
	31-40 yaş	Türk	74	196,72	37,45	199,00	107,00	245,00	77,0	0,146
		Göçmen	26	182,96	41,90	191,00	92,00	245,00		
	41 yaş ve üstü	Türk	15	202,13	34,29	202,00	143,00	245,00	36,0	0,896
		Göçmen	5	207,40	21,55	204,00	189,00	243,00		

p<0,05*

Tablo 10'da görüldüğü gibi, annesi 30 yaş ve altı olan Türk ve göçmen çocukları ile başlangıç becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Annesi 30 yaş ve altı olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,33±7,30 iken annesi 30 yaş ve altı olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 41,40±11,07'dir. Annesi 30 yaş ve altı olan Türk çocuklarının başlangıç becerileri daha yüksektir. Annesi 30 yaş ve altı olan Türk ve göçmen çocukları ile akademik destek becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Annesi 30 yaş ve altı olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,21±7,66 iken annesi 30 yaş ve altı olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 40,90±8,77'dir. Annesi 30 yaş ve altı olan Türk çocuklarının akademik destek becerileri daha yüksektir. Annesi 30 yaş ve altı olan Türk ve göçmen çocukları ile arkadaşlık becerileri arasında istatistiksel

açından anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Annesi 30 yaş ve altı olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $54,04\pm9,25$ iken annesi 30 yaş ve altı olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $46,30\pm8,99$ 'dur. Annesi 30 yaş ve altı olan Türk çocuklarının arkadaşlık becerileri daha yüksektir. Annesi 30 yaş ve altı olan Türk ve göçmen çocukları ile sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Annesi 30 yaş ve altı olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $197,62\pm31,77$ iken annesi 30 yaş ve altı olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $182,96\pm41,90$ 'dır. Annesi 30 yaş ve altı olan Türk çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha yüksektir.

Araştırma bulgularına göre Türk ve göçmen çocuklarından, annesi 41 yaşında ve üzeri olanlar daha yüksek sosyal beceri göstermişlerdir. Literatür incelendiğinde, annenin yaşının sosyal becerilere etkisini inceleyen araştırmalarda farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Atmaca, Akduman ve Sarıbaş (2020)'in araştırması sonucunda 30-34 yaş aralığındaki annelerin çocuklarının başlangıç becerileri diğer yaş gruplarındaki annelere göre daha yüksek olarak belirlenmiştir. Ekici (2015)'nin araştırmasında genel sosyal becerisi ve sosyal etkileşimi annesi 18-24 yaş aralığında olan çocuklarda daha yüksek belirlenmiş; sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul ise 41 yaş ve üzeri annelerin çocuklarında daha yüksek olarak bulunmuştur. Canbolat (2017)'in araştırmasına göre ise annenin yaşı ile çocuğun sosyal becerileri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu araştırmanın bulguları incelendiğinde, göçmen çocuklarının annelerinin yaşının artmasıyla çocuğun sosyal becerilerinin artış gösterdiği, Türk çocuklarında ise 30 yaş altı ve 41 yaş üstü annelerin çocuklarının sosyal becerilerinin 31-40 yaş annelerin çocuklarından yüksek bulunmuştur.

Tablo 11

Türk ve Göçmen Çocuklarının Babalarının Yaşına Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

			n	$\bar{x}$	$\sigma(s)$	Medyan	Min.	Maks.	U	p
Başlangıç becerileri	30 yaş ve altı	Türk	1	60,00	.	60,00	60,00	60,00	0,0	0,113
		Göçmen	10	44,70	8,88	43,50	34,00	57,00		
	31-40 yaş	Türk	76	50,37	8,87	52,00	22,00	60,00	540,5	0,003*
		Göçmen	24	41,75	13,08	42,50	13,00	60,00		
	41 yaş ve üstü	Türk	36	47,83	11,09	49,00	22,00	60,00	303,0	0,954
		Göçmen	17	49,12	8,57	53,00	33,00	60,00		
Akademik destek becerileri	30 yaş ve altı	Türk	1	52,00	.	52,00	52,00	52,00	1,5	0,266
		Göçmen	10	43,00	7,20	40,50	35,00	57,00		
	31-40 yaş	Türk	76	49,83	8,22	50,00	24,00	60,00	531,0	0,002*
		Göçmen	24	41,63	12,45	44,50	12,00	60,00		
	41 yaş ve üstü	Türk	36	47,25	11,30	47,50	16,00	60,00	301,5	0,932
		Göçmen	17	47,29	9,83	50,00	25,00	60,00		
Arkadaşlık becerileri	30 yaş ve altı	Türk	1	56,00	.	56,00	56,00	56,00	2,0	0,341
		Göçmen	10	49,60	7,00	49,00	40,00	62,00		
	31-40 yaş	Türk	76	54,32	9,30	55,00	29,00	65,00	541,5	0,003*
		Göçmen	24	46,67	10,56	49,00	26,00	65,00		
	41 yaş ve üstü	Türk	36	52,44	10,10	52,00	31,00	65,00	305,0	0,985
		Göçmen	17	52,29	9,20	52,00	31,00	65,00		
Duygularını yönetme becerileri	30 yaş ve altı	Türk	1	54,00	.	54,00	54,00	54,00	0,5	0,150
		Göçmen	10	43,40	5,93	42,00	36,00	54,00		
	31-40 yaş	Türk	76	45,18	9,67	46,00	19,00	60,00	709,0	0,101
		Göçmen	24	40,83	10,32	44,00	20,00	60,00		
	41 yaş ve üstü	Türk	36	45,06	10,92	46,50	22,00	60,00	292,0	0,789
		Göçmen	17	45,35	11,26	46,00	14,00	60,00		
Genel sosyal beceri düzeyi	30 yaş ve altı	Türk	1	222,00	.	222,00	222,00	222,00	1,0	0,206
		Göçmen	10	180,70	25,82	171,00	156,00	228,00		
	31-40 yaş	Türk	76	199,70	33,54	204,00	107,00	245,00	530,0	0,002*
		Göçmen	24	170,87	40,30	177,50	92,00	245,00		
	41 yaş ve üstü	Türk	36	192,58	40,07	191,00	109,00	245,00	298,0	0,879
		Göçmen	17	194,06	36,75	199,00	105,00	243,00		

$p < 0,05^*$

Tablo 11’de de yer aldığı gibi, babası 31-40 yaş arası olan Türk ve göçmen çocukları ile başlangıç becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Babası 31-40 yaş arası olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $50,37 \pm 8,87$ iken babası 31-40 yaş arası olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $41,75 \pm 13,08$ ’dir. Babası 31-40 yaş arası olan Türk çocuklarının başlangıç becerileri daha yüksektir. Babası 31-40 yaş arası olan Türk ve göçmen çocukları ile akademik destek becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Babası 31-40 yaş arası olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $49,83 \pm 8,22$ iken babası 31-40 yaş arası olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $41,63 \pm 12,45$ ’tir. Babası 31-40 yaş arası olan Türk çocuklarının akademik destek becerileri daha yüksektir. Babası 31-40 yaş arası olan Türk ve göçmen çocukları ile arkadaşlık becerileri arasında

istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Babası 31-40 yaş arası olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $54,32\pm9,30$ iken babası 31-40 yaş arası olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $46,67\pm10,56$ 'dır. Babası 31-40 yaş arası olan Türk çocuklarının arkadaşlık becerileri daha yüksektir. Babası 31-40 yaş arası olan Türk ve göçmen çocukları ile sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Babası 31-40 yaş arası olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $199,70\pm33,54$ iken babası 31-40 yaş arası olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $170,87\pm40,30$ 'dur. Babası 31-40 yaş arası olan Türk çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha yüksektir.

Araştırma bulgularına göre babası 30 yaş altı olan Türk çocuklar daha yüksek sosyal beceri gösterirken, göçmen çocuklarında babası 41 ve üzeri olanlar daha yüksek sosyal beceri göstermektedir. Literatür incelendiğinde Atmaca, Akduman ve Sarıbaş (2020), araştırmalarında 35-39 yaş aralığındaki babaların çocuklarının genel sosyal beceri puanlarının diğer yaş grubundaki babaların çocuklarına göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Ekici (2015) ise araştırmasında farklı sonuçlara ulaşmıştır. Babasının yaşı 18-24 yaş aralığında olan çocuklar genel ve tüm alt boyutlarda diğer çocuklardan yüksek puan almışlardır. Canbolat (2017)'in araştırmasına göre ise babanın yaşı ile çocuğun sosyal becerileri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu araştırmanın bulguları ışığında, Türk çocuklarının babalarının yaşının artmasıyla çocukların sosyal becerileri puanlarında düşüş gözlemlenmiştir. Göçmen çocuklarında ise babalarının yaşı 41 ve üzeri olanlar daha yüksek sosyal beceri göstermiştir. Babanın yaşı, çocuğa ayracağı zamanı etkileyebilir. Fakat bu noktada babanın mesleği gibi diğer değişkenlerin de etkili olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 12

Türk ve Göçmen Çocuklarının Ebeveyninin Medeni Durumuna Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

			n	$\bar{x}$	$\sigma(s)$	Medyan	Min.	Maks.	U	p
Başlangıç becerileri	Evli	Türk	106	49,47	9,91	51,00	22,00	60,00	1821,0	0,008*
		Göçmen	47	44,51	11,41	47,00	13,00	60,00		
	Bekâr	Türk	7	52,29	4,31	53,00	47,00	58,00	10,5	0,507
		Göçmen	4	48,00	10,49	50,50	34,00	57,00		
Akademik destek becerileri	Evli	Türk	106	49,01	9,45	50,00	16,00	60,00	1781,0	0,005*
		Göçmen	47	43,81	11,01	45,00	12,00	60,00		
	Bekâr	Türk	7	49,29	7,50	50,00	38,00	60,00	10,0	0,449
		Göçmen	4	43,50	10,47	47,50	28,00	51,00		
Arkadaşlık becerileri	Evli	Türk	106	53,56	9,72	53,00	29,00	65,00	1869,5	0,014*
		Göçmen	47	49,32	9,40	50,00	27,00	65,00		
	Bekâr	Türk	7	56,43	5,19	56,00	50,00	65,00	7,5	0,214
		Göçmen	4	46,75	14,03	52,00	26,00	57,00		
Duygularını yönetme becerileri	Evli	Türk	106	45,02	10,14	46,00	19,00	60,00	2257,5	0,355
		Göçmen	47	43,13	10,12	44,00	14,00	60,00		
	Bekâr	Türk	7	48,29	8,12	51,00	34,00	59,00	5,0	0,087
		Göçmen	4	39,50	8,89	41,50	27,00	48,00		
Genel sosyal beceri düzeyi	Evli	Türk	106	197,06	36,35	200,50	107,00	245,00	1873,5	0,015*
		Göçmen	47	180,77	37,58	188,00	92,00	245,00		
	Bekâr	Türk	7	206,29	22,80	206,00	173,00	240,00	8,5	0,298
		Göçmen	4	177,75	42,07	196,00	115,00	204,00		

$p < 0,05^*$

Ebeveyni evli olan Türk ve göçmen çocukları ile başlangıç becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$, Tablo 12). Ebeveyni evli olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $49,47 \pm 9,91$ iken ebeveyni evli olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $44,51 \pm 11,41$ 'dir. Ebeveyni evli olan Türk çocuklarının başlangıç becerileri daha yüksektir. Ebeveyni evli olan Türk ve göçmen çocukları ile akademik destek becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Ebeveyni evli olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $49,01 \pm 9,45$ iken ebeveyni evli olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $43,81 \pm 11,01$ 'dir. Ebeveyni evli olan Türk çocuklarının akademik destek becerileri daha yüksektir. Ebeveyni evli olan Türk ve göçmen çocukları ile arkadaşlık becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Ebeveyni evli olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $53,56 \pm 9,72$ iken ebeveyni evli olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $49,32 \pm 9,40$ 'tır. Ebeveyni evli olan Türk çocuklarının arkadaşlık becerileri daha yüksektir. Ebeveyni evli olan Türk ve göçmen çocukları ile sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Ebeveyni evli olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $197,06 \pm 36,35$ iken ebeveyni evli olan

göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $180,77 \pm 37,58$ 'dir. Ebeveyni evli olan Türk çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha yüksektir.

Tablo 12'de belirtilen bulgulara göre, Türk çocuklarında ebeveyni bekâr olan çocukların sosyal beceri puanı yüksekken, göçmen çocuklarda ebeveyni evli olan çocuğun sosyal beceri puanının yüksek olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde, Pırtık (2013), çocukların boşanmış ve tam aileden gelmesi ile sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada sosyal becerinin kendini kontrol etme, dinleme becerisi ve görevleri yerine getirme gibi alt maddelere yer vermiştir. İncelenen tüm alt maddelerde tam aileden gelen çocukların boşanmış aileden gelen çocuklardan yüksek sosyal beceri gösterdiği ifade edilmiştir. Yener (2014)'in yaptığı araştırmada ise anne-babası beraber olan çocukların sosyal iş birliği, sosyal etkileşim ve toplam puan ortalamalarının anne-babası ayrı olan çocuklara göre yüksek olarak belirtilmiştir. Sosyal kabul ve sosyal bağımsızlık becerilerinde ise anne-babası ayrı olan çocukların puanları daha yüksek olarak belirtilmiştir. Bu araştırma bulguları incelendiğinde Türk çocuklarının ebeveyninin bekâr olma durumunda çocuk yüksek sosyal beceri gösterdiği dolayısıyla ebeveynin bekâr olma durumunun çocuğun sosyal becerilerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Göçmen çocuklarında ise ebeveynin evli olduğu durumda çocukların daha yüksek sosyal beceri gösterdiği dolayısıyla göçmen çocuklarının ebeveyninin evli olma durumunun çocuğun sosyal becerisini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Tablo 13

Türk ve Göçmen Çocuklarının Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

			n	$\bar{x}$	$\sigma(s)$	Medyan	Min.	Maks.	U	p
Başlangıç becerileri	Ortaokul ve altı	Türk	26	48,15	11,04	48,50	22,00	60,00	304,5	0,302
		Göçmen	28	46,32	8,47	47,50	33,00	60,00		
	Lise	Türk	37	50,65	9,01	53,00	25,00	60,00	97,0	0,009*
		Göçmen	11	38,73	14,44	40,00	13,00	60,00		
	Üniversite	Türk	50	49,68	9,49	50,50	22,00	60,00	265,5	0,537
		Göçmen	12	46,75	12,86	51,00	21,00	60,00		
Akademik destek becerileri	Ortaokul ve altı	Türk	26	46,35	11,68	48,50	16,00	60,00	311,5	0,363
		Göçmen	28	43,86	10,87	46,00	17,00	60,00		
	Lise	Türk	37	50,30	8,51	51,00	31,00	60,00	94,5	0,007*
		Göçmen	11	39,64	12,83	42,00	12,00	57,00		
	Üniversite	Türk	50	49,48	8,38	51,00	26,00	60,00	254,0	0,412
		Göçmen	12	47,42	8,11	48,00	29,00	60,00		
Arkadaşlık becerileri	Ortaokul ve altı	Türk	26	53,42	10,54	54,00	32,00	65,00	378,0	0,136
		Göçmen	28	49,36	10,57	51,00	26,00	65,00		
	Lise	Türk	37	54,70	9,46	56,00	31,00	65,00	104,5	0,015*
		Göçmen	11	46,64	8,73	47,00	33,00	62,00		
	Üniversite	Türk	50	53,18	9,13	52,00	29,00	65,00	264,0	0,520
		Göçmen	12	50,83	8,50	52,00	31,00	63,00		
Duygularını yönetme becerileri	Ortaokul ve altı	Türk	26	44,04	11,91	46,50	19,00	60,00	340,0	0,677
		Göçmen	28	42,36	10,82	42,50	14,00	60,00		
	Lise	Türk	37	47,00	9,88	47,00	22,00	60,00	145,5	0,154
		Göçmen	11	42,55	6,70	44,00	32,00	54,00		
	Üniversite	Türk	50	44,52	9,06	46,00	23,00	60,00	292,5	0,894
		Göçmen	12	44,25	11,12	45,50	20,00	60,00		
Genel sosyal beceri düzeyi	Ortaokul ve altı	Türk	26	191,96	41,28	196,00	107,00	245,00	313,5	0,382
		Göçmen	28	181,89	38,11	189,50	101,00	245,00		
	Lise	Türk	37	202,65	34,75	205,00	109,00	245,00	100,0	0,011*
		Göçmen	11	167,55	40,09	162,00	92,00	228,00		
	Üniversite	Türk	50	196,86	33,37	200,50	108,00	245,00	258,5	0,460
		Göçmen	12	189,25	33,30	190,00	114,00	243,00		

p<0,05*

Tablo 13’de sunulduğu gibi, annesinin öğrenim durumu lise olan Türk ve göçmen çocukları ile başlangıç becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Annesinin öğrenim durumu lise olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 50,65±9,01 iken annesinin öğrenim durumu lise olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 38,73±14,44’tür. Annesinin öğrenim durumu lise olan Türk çocuklarının başlangıç becerileri daha yüksektir. Annesinin öğrenim durumu lise olan Türk ve göçmen çocukları ile akademik destek becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Annesinin öğrenim durumu lise olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 50,30±8,51 iken annesinin öğrenim durumu lise olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 39,64±12,83’tür. Annesinin öğrenim durumu lise olan Türk çocuklarının akademik destek becerileri daha yüksektir. Annesinin

öğrenim durumu lise olan Türk ve göçmen çocukları ile arkadaşlık becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Annesinin öğrenim durumu lise olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $54,70\pm9,46$ iken annesinin öğrenim durumu lise olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $46,64\pm8,73$ 'tür. Annesinin öğrenim durumu lise olan Türk çocuklarının arkadaşlık becerileri daha yüksektir. Annesinin öğrenim durumu lise olan Türk ve göçmen çocuklarının sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Annesinin öğrenim durumu lise olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $202,65\pm34,75$ iken annesinin öğrenim durumu lise olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $167,55\pm40,09$ 'dur. Annesinin öğrenim durumu lise olan Türk çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha yüksektir.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde, Türk çocuklarında annesi lise düzeyinde öğrenim görenlerin sosyal beceri puanı en yüksekken, göçmen çocuklarında üniversite ve lisansüstü eğitim görenlerin sosyal beceri puanı en yüksektir. Tanrıöğen (2014) araştırmasında annesi üniversite düzeyinde eğitim alan çocukların sosyal beceri puanının diğer düzeyde eğitim alan annelerin çocuklarından yüksek olduğunu belirtmiştir. Canbolat (2017)'ın araştırmasına göre ise annenin öğrenim durumu ile çocuğun sosyal becerileri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Özbey (2010) problem davranışları ele aldığı araştırmasında ebeveynlerin eğitim düzeyinin çocuğun davranışlarını etkileyen kavramlardan biri olduğunu ve ailenin çocuğun ihtiyacı olan sosyal duygusal yaşamı düzenlemesinde eğitimsel olarak desteklenmesi gerekebileceğini belirtmiştir. Bu çalışmada karşılaştığımız sonuçlar için farklı değişkenler olduğu düşünülebilir.

Tablo 14

Türk ve Göçmen Çocuklarının Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

			n	$\bar{x}$	$\sigma(s)$	Medyan	Min.	Maks.	U	p
Başlangıç becerileri	Ortaokul ve altı	Türk	26	50,73	9,82	54,00	27,00	60,00	170,0	0,010*
		Göçmen	23	43,48	10,40	44,00	13,00	57,00		
	Lise	Türk	41	48,24	10,05	49,00	22,00	60,00	208,5	0,425
		Göçmen	12	45,33	11,59	49,00	18,00	58,00		
	Üniversite	Türk	46	50,28	9,30	52,00	25,00	60,00	309,0	0,341
		Göçmen	16	46,25	12,71	48,50	21,00	60,00		
Akademik destek becerileri	Ortaokul ve altı	Türk	26	48,08	10,48	50,00	24,00	60,00	192,5	0,032*
		Göçmen	23	40,74	11,84	41,00	12,00	60,00		
	Lise	Türk	41	48,56	9,64	52,00	16,00	60,00	189,0	0,225
		Göçmen	12	45,00	9,80	47,00	28,00	59,00		
	Üniversite	Türk	46	49,98	8,40	50,50	26,00	60,00	314,5	0,388
		Göçmen	16	47,25	9,45	48,00	28,00	60,00		
Arkadaşlık becerileri	Ortaokul ve altı	Türk	26	53,81	11,32	56,00	32,00	65,00	183,5	0,020*
		Göçmen	23	47,04	9,49	49,00	27,00	62,00		
	Lise	Türk	41	53,44	9,03	52,00	29,00	65,00	205,0	0,382
		Göçmen	12	50,58	8,83	52,00	33,00	65,00		
	Üniversite	Türk	46	53,96	9,03	53,00	31,00	65,00	321,5	0,453
		Göçmen	16	51,00	10,52	52,00	26,00	65,00		
Duygularını yönetme becerileri	Ortaokul ve altı	Türk	26	44,23	13,05	46,00	19,00	60,00	229,5	0,163
		Göçmen	23	39,26	8,89	42,00	14,00	49,00		
	Lise	Türk	41	46,27	8,19	47,00	29,00	60,00	230,0	0,733
		Göçmen	12	44,50	10,36	46,50	20,00	60,00		
	Üniversite	Türk	46	44,85	9,72	45,50	22,00	60,00	326,0	0,499
		Göçmen	16	46,75	10,03	47,50	27,00	60,00		
Genel sosyal beceri düzeyi	Ortaokul ve altı	Türk	26	196,85	42,77	200,00	107,00	245,00	191,0	0,030*
		Göçmen	23	170,52	36,77	177,00	92,00	222,00		
	Lise	Türk	41	196,51	33,62	204,00	108,00	245,00	198,5	0,313
		Göçmen	12	185,42	34,08	194,00	129,00	237,00		
	Üniversite	Türk	46	199,07	33,77	200,50	109,00	245,00	331,5	0,557
		Göçmen	16	191,25	39,47	192,50	114,00	245,00		

p<0,05*

Babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan Türk ve göçmen çocukları ile başlangıç becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05, Tablo 14). Babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 50,73±9,82 iken babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 43,48±10,40'tır. Babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan Türk çocuklarının başlangıç becerileri daha yüksektir. Babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan Türk ve göçmen çocukları ile akademik destek becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 48,08±10,48 iken babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 40,74±11,84'tür. Babasının öğrenim durumu ortaokul ve

altı olan Türk çocuklarının akademik destek becerileri daha yüksektir. Babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan Türk ve göçmen çocukları ile arkadaşlık becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $53,81\pm11,32$ iken babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $47,04\pm9,49$ 'dur. Babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan Türk çocuklarının arkadaşlık becerileri daha yüksektir. Babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan Türk ve göçmen çocukları ile sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $196,85\pm42,77$ iken babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri $170,52\pm36,77$ 'dir. Babasının öğrenim durumu ortaokul ve altı olan Türk çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha yüksektir.

Çocuğun yaşama ilişkin becerileri kazanmasında anne-baba önemli bir yere sahiptir. Ebeveynin eğitim düzeyi, yeterlilikleri ile çocuklarına beceri kazandırma ilişkilidir (Pekdoğan, 2011). Kaliforniya'da yapılan bir araştırmada 63 çocukla, akran ve ebeveynin sosyal beceri gelişimindeki rolü incelenmiştir. Anne-babanın çocuklara yol göstermeleri ve model olmalarının çocuğun sosyal gelişimini etkilediği görülmüştür (Taylor ve Machida, 1994'dan Akt. Pekdoğan, 2011).

Araştırma bulgularına göre Hem Türk hem de göçmen çocuklarının, babaları üniversite düzeyinde eğitim alanların sosyal beceri puanları lise veya daha düşük düzeyde eğitim alan babaların çocuklarından yüksektir. Tanrıöğen (2014) 'in araştırmasında elde edilen bulgular bu sonucu destekler nitelikte olup yine üniversite düzeyinde eğitim alan babaların çocuklarının sosyal becerileri diğer öğrenim düzeyine sahip babaların çocuklarından yüksek olarak bildirilmiştir. Pekdoğan (2011), babanın öğrenim düzeyi arttıkça, çocuklarının akran baskısı ile daha kolay başa çıkabildiklerini, kızgınlıklarını kontrol altına almada daha başarılı olduklarını, uyum sağlama ve dinleme becerilerinin olumlu gelişim gösterdiğini belirtmiştir. Canbolat (2017)'in araştırmasına göre ise babanın öğrenim durumu ile çocuğun sosyal becerileri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 15

Türk ve Göçmen Çocuklarının Annelerinin Çalışma Durumuna Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

			n	$\bar{x}$	$\sigma(s)$	Medyan	Min.	Maks.	U	p
Başlangıç becerileri	Çalışıyor	Türk	33	49,73	9,12	50,00	22,00	60,00	133,0	0,634
		Göçmen	9	48,11	9,74	50,00	35,00	58,00		
	Çalışmıyor	Türk	80	49,61	9,94	53,00	22,00	60,00	1174,0	0,006*
		Göçmen	42	44,07	11,56	46,50	13,00	60,00		
Akademik destek becerileri	Çalışıyor	Türk	33	48,61	8,98	49,00	26,00	60,00	101,0	0,145
		Göçmen	9	43,56	10,44	45,00	25,00	60,00		
	Çalışmıyor	Türk	80	49,20	9,50	50,50	16,00	60,00	1191,0	0,008*
		Göçmen	42	43,83	11,08	46,00	12,00	60,00		
Arkadaşlık becerileri	Çalışıyor	Türk	33	52,61	9,37	52,00	29,00	65,00	120,0	0,382
		Göçmen	9	49,22	9,55	50,00	31,00	62,00		
	Çalışmıyor	Türk	80	54,20	9,59	55,00	31,00	65,00	1204,0	0,010*
		Göçmen	42	49,10	9,81	51,00	26,00	65,00		
Duygularını yönetme becerileri	Çalışıyor	Türk	33	44,12	9,19	45,00	23,00	60,00	103,5	0,167
		Göçmen	9	37,67	12,47	41,00	14,00	53,00		
	Çalışmıyor	Türk	80	45,67	10,38	46,50	19,00	60,00	1496,0	0,321
		Göçmen	42	43,95	9,19	45,00	20,00	60,00		
Genel sosyal beceri düzeyi	Çalışıyor	Türk	33	195,06	34,25	192,00	108,00	245,00	106,5	0,198
		Göçmen	9	178,56	35,90	177,00	105,00	222,00		
	Çalışmıyor	Türk	80	198,69	36,38	203,50	107,00	245,00	1238,5	0,017*
		Göçmen	42	180,95	38,24	189,00	92,00	245,00		

p<0,05*

Tablo 15'deki sonuçlara göre, annesi çalışmayan Türk ve göçmen çocukları ile başlangıç becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Annesi çalışmayan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,61±9,94 iken annesi çalışmayan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 44,07±11,56'dır. Annesi çalışmayan Türk çocuklarının başlangıç becerileri daha yüksektir. Annesi çalışmayan Türk ve göçmen çocukları ile akademik destek becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Annesi çalışmayan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,20±9,50 iken annesi çalışmayan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 43,83±11,08'dir. Annesi çalışmayan Türk çocuklarının akademik destek becerileri daha yüksektir. Annesi çalışmayan Türk ve göçmen çocukları ile arkadaşlık becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Annesi çalışmayan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 54,20±9,59 iken annesi çalışmayan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,10±9,81'dir. Annesi çalışmayan Türk çocuklarının arkadaşlık becerileri daha yüksektir. Annesi çalışmayan Türk ve göçmen çocukları ile sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Annesi çalışmayan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 198,69±36,38 iken annesi çalışmayan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma

değeri $180,95 \pm 38,24$ 'tür. Annesi çalışmayan Türk çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha yüksektir.

Tablo 15'te belirtilen bulgulara göre annesi çalışmayan çocuklar daha yüksek sosyal beceri puanına sahiptir. Daha önce yapılan araştırmalarda ise annesi memur olan çocukların annesi işçi veya ev hanımı olan çocuklara göre daha yüksek sosyal beceri gösterdiği; annesi serbest meslek ile uğraşan çocukların ise iletişim becerisinin daha gelişmiş olduğu ifade edilmiştir (Tanrıöğen, 2014). Öztürk (2019) 'ün araştırması bu sonucu destekler niteliktedir. Annesi işçi olan çocukların sosyal beceri düzeyinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Ekici (2015)'in araştırmasına göre ise emekli olan annelerin çocuklarının sosyal becerileri diğer annelerin çocuklarına göre daha yüksektir. Bu araştırmanın bulguları ele alındığında, çalışmayan anneye sahip Türk ve göçmen çocuklarının çalışan anneye sahip çocuklara göre daha yüksek sosyal beceri gösterdiği dolayısıyla anne ile geçirdiği zamanı artan çocukların sosyal beceri düzeylerinin olumlu etkilendiği söylenebilir.

Tablo 16

Türk ve Göçmen Çocuklarının Babalarının Çalışma Durumuna Göre Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

			n	$\bar{x}$	$\sigma(s)$	Medyan	Min.	Maks.	U	p
Başlangıç becerileri	Çalışıyor	Türk	104	49,49	9,65	50,50	22,00	60,00	1369,0	0,016*
		Göçmen	36	44,72	11,20	47,50	13,00	60,00		
	Çalışmıyor	Türk	5	49,40	13,63	56,00	27,00	60,00	13,5	0,229
		Göçmen	9	40,67	11,66	36,00	21,00	60,00		
	Diğer	Türk	4	54,00	4,83	55,50	47,00	58,00	11,0	0,830
		Göçmen	6	51,33	9,71	55,50	34,00	60,00		
Akademik destek becerileri	Çalışıyor	Türk	104	49,04	9,27	50,00	16,00	60,00	1373,5	0,017*
		Göçmen	36	44,42	10,76	45,50	12,00	60,00		
	Çalışmıyor	Türk	5	48,40	12,10	52,00	30,00	59,00	12,0	0,162
		Göçmen	9	39,11	11,59	37,00	25,00	60,00		
	Diğer	Türk	4	49,50	9,57	50,00	38,00	60,00	11,0	0,831
		Göçmen	6	47,00	10,08	49,00	28,00	58,00		
Arkadaşlık becerileri	Çalışıyor	Türk	104	53,75	9,44	53,00	29,00	65,00	1426,5	0,033*
		Göçmen	36	49,94	8,77	50,50	27,00	65,00		
	Çalışmıyor	Türk	5	50,40	13,39	56,00	32,00	64,00	15,5	0,350
		Göçmen	9	45,22	11,52	49,00	31,00	63,00		
	Diğer	Türk	4	57,50	6,76	57,50	50,00	65,00	7,5	0,330
		Göçmen	6	50,00	12,31	52,00	26,00	61,00		
Duygularını yönetme becerileri	Çalışıyor	Türk	104	45,25	9,94	46,00	19,00	60,00	1711,0	0,442
		Göçmen	36	43,64	9,74	44,00	20,00	60,00		
	Çalışmıyor	Türk	5	43,20	13,14	47,00	24,00	55,00	18,0	0,547
		Göçmen	9	40,22	12,64	42,00	14,00	60,00		
	Diğer	Türk	4	47,00	11,17	47,50	34,00	59,00	8,5	0,453
		Göçmen	6	42,00	7,90	44,50	27,00	48,00		
Genel sosyal beceri düzeyi	Çalışıyor	Türk	104	197,53	35,33	200,50	107,00	245,00	1431,5	0,036*
		Göçmen	36	182,72	35,59	188,50	92,00	245,00		
	Çalışmıyor	Türk	5	191,40	51,05	222,00	113,00	231,00	15,0	0,317
		Göçmen	9	165,22	44,49	165,00	105,00	243,00		
	Diğer	Türk	4	208,00	30,54	209,50	173,00	240,00	9,5	0,593
		Göçmen	6	190,33	38,20	201,50	115,00	222,00		

p<0,05

Babası çalışan Türk ve göçmen çocukları ile başlangıç becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05, Tablo 16). Babası çalışan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,49±9,65 iken annesi çalışmayan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 44,72±11,20'dir. Babası çalışan Türk çocuklarının başlangıç becerileri daha yüksektir. Babası çalışan Türk ve göçmen çocukları ile akademik destek becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Babası çalışan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,04±9,27 iken annesi çalışmayan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 44,42±10,76'dır. Babası çalışan Türk çocuklarının akademik destek becerileri daha yüksektir. Babası çalışan Türk ve göçmen çocukları ile arkadaşlık becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır (p<0,05). Babası çalışan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri

53,75±9,44 iken annesi çalışmayan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 49,94±8,77'dir. Babası çalışan Türk çocuklarının arkadaşlık becerileri daha yüksektir. Babası çalışan Türk ve göçmen çocukları ile sosyal beceri düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$). Babası çalışan Türk çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 197,53±35,33 iken annesi çalışmayan göçmen çocuklarının ortalama ve standart sapma değeri 182,72±35,59'dur. Babası çalışan Türk çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha yüksektir.

Tablo 16 incelendiğinde babası emekli olan veya vefat eden çocukların daha yüksek sosyal beceri puanına sahip olduğu görülmektedir. Diğer araştırmalar incelendiğinde babanın sadece çalışıp çalışmadığı değil mesleğinin de sosyal beceri puanlarına etki ettiği görülmektedir. Babası memur olarak çalışan çocukların babası işçi olarak çalışan çocuklara göre daha yüksek sosyal beceri puanına sahip olduğu belirtilmiştir (Tanrıöğen, 2014). Ekici (2015) araştırmasında babaların çalışıp çalışmamasının çocuğun sosyal becerilerine etkisini incelediğinde çalışmayan babaların çocuklarının sosyal becerilerinin daha yüksek olduğunu; babanın meslek grubunun çocuğun sosyal becerisine etkisini incelediğinde emekli olan babaların çocuklarının sosyal becerilerinin yüksek olduğunu belirlemiştir. Berling (1986) yaptığı araştırma sonucunda babanın olumsuz koşullarda çalışmasının çocuğun davranışlarında olumsuzluklar görülmesinde etkisi olduğunu, dolayısıyla (Özbey,2009) çocuğun davranışları ile mesleği arasında ilişki olduğunu ifade etmiştir (aktaran Özbey, 2010). Sonuç olarak, babanın mesleği, çocuğa yaklaşımı, baba-çocuk etkileşimi ve zaman ayırması gibi faktörlerin, çocuğun sosyal beceri gelişimini etkilediği söylenebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Ankara ili Çankaya, Mamak ve Keçiören ilçelerinde Türk ve göçmen çocuklarının sosyal becerilerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmaya katılan çocukların %68,9'unu Türk çocukları, %31,1'i göçmen çocukları oluşturmaktadır.

- Araştırmaya katılan Türk çocuklarının başlangıç becerileri, akademik destek becerileri, arkadaşlık becerileri ve genel sosyal beceri düzeyi göçmen çocuklarından yüksek bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan Türkiye'de doğan Türk çocuklarının başlangıç becerileri, akademik destek becerileri, arkadaşlık becerileri ve genel sosyal beceri düzeyi Türkiye'de doğan göçmen çocuklarından yüksek bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan Türk erkek çocuklarının akademik destek becerileri, arkadaşlık becerileri ve genel sosyal beceri düzeyi göçmen erkek çocuklarından yüksek bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan beş-altı yaş Türk çocuklarının başlangıç becerileri, akademik destek becerileri, arkadaşlık becerileri ve genel sosyal beceri düzeyi beş-altı yaş göçmen çocuklarına göre yüksektir.
- Araştırmaya katılan Türk çocuklarından anaokuluna devam süresi bir yıl olanların başlangıç beceriler, akademik destek becerileri, arkadaşlık becerileri ve genel sosyal beceri düzeyi anaokuluna devam süresi bir yıl olan göçmen çocuklarından yüksektir.
- Araştırmaya katılan tek çocuk olan Türk çocuklarının akademik destek becerileri tek çocuk olan göçmen çocuklarından yüksek bulunmuştur. iki kardeşe sahip Türk

çocuklarının ise akademik destek becerileri, arkadaşlık becerileri ve genel sosyal beceri düzeyi iki kardeşe sahip göçmen çocuklarından yüksek bulunmuştur.

- Araştırmaya katılan annesi 30 yaş ve altı olan Türk çocuklarının başlangıç becerileri, arkadaşlık becerileri ve genel sosyal beceri düzeyi annesi 30 yaş ve altı olan göçmen çocuklarına göre yüksek bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan babası 31-40 yaş aralığında olan Türk çocuklarının başlangıç becerileri, akademik destek becerileri, arkadaşlık becerileri ve genel sosyal beceri düzeyi babası 31-40 yaş aralığında olan göçmen çocuklarından yüksek bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan ebeveyni evli olan Türk çocuklarının başlangıç becerileri, akademik destek becerileri, arkadaşlık becerileri ve genel sosyal beceri düzeyi ebeveyni evli olan göçmen çocuklarından yüksektir.
- Araştırmaya katılan annesi çalışmayan Türk çocuklarının başlangıç becerileri, akademik destek becerileri, arkadaşlık becerileri ve genel sosyal beceri düzeyi annesi çalışmayan göçmen çocuklarından yüksek bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan babası çalışan Türk çocuklarının başlangıç becerileri, akademik destek becerileri, arkadaşlık becerileri ve genel sosyal beceri düzeyi babası çalışan göçmen çocuklarından yüksek bulunmuştur.
- Araştırma bulgularının tamamında “Duyguları yönetme becerisi” istatistiksel olarak anlamsız sonuç vermiştir.

6.2. Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen veriler göz önüne alındığında okul öncesi dönemde Türk ve göçmen çocuklarının sosyal becerileri konusunda geliştirilen öneriler aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Ebeveynlerin sosyal beceri gelişimi ile ilgili bilgilendirilebilmesi ve desteklenebilmesi amacıyla aile eğitimi çalışmaları yapılması,
- Göçmen çocuklarının sosyal becerilerini desteklemeyi hedefleyen müdahale programlarının çalışılması,
- Araştırma Ankara ili Çankaya, Mamak ve Keçiören ilçeleri ile sınırlı kalmıştır. Benzer araştırmaların daha geniş örneklem ile gerçekleştirilmesi,
- Çocukların sosyal becerilerine yönelik ebeveynler ve öğretmenler ile nitel araştırmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Argyle, M. (1981). *Social skills and work*. New York: Methuen.
- Akandere, M. (2013). *Eğitici okul oyunları*. Ankara: Nobel Akademik
- Akbaş, İ. (2019). Okul öncesi dönemde sosyal beceriler. *Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 7(77), 25-29.
- Akduman, G. G., Günindi, Y., ve Türkoğlu, D. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 673-683.
- Aksoy, E. (2020). Türkiye'deki Suriyeli göçmen çocukların okullaşma durumları. *Akademik Hassasiyetler*, 7(14), 37-51
- Aksoy, P., ve Baran, G. (2010). Review of studies aimed at bringing social skills for children in preschool period. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 9, 663-669.
- Aslan, D. ve Tuncer, M. (2020). Sosyal beceri ile ilgili kavramlar. D. Aslan (Ed.), *Erken Çocuklukta sosyal beceri eğitimi içinde* (s. 23-38). Ankara: Pegem.
- Ateş, S. D. (2022). *Okul öncesi dönemdeki çocukların akran ilişkileri ve sosyal beceri düzeylerinin anne çocuk ilişkileri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atmaca, R. N., Akduman, G. G., ve Sarıbaş, M. Ş. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin bazı demografik özelliklere göre incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(2), 157-173.
- Avcı, F. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden mülteci öğrencilerin sınıf ortamında karşılaştıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Language Teaching and Educational Research (LATER)*, 2(1), 57-80.

- Ayas, M. T. (2019). *Ankara’da geçici koruma statüsü altında Yaşayan 18-72 ay arası Suriyeli çocukların gelişim düzeyinin değerlendirilmesi*. Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.
- Bacanlı, H. (2021). *Sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Pegem
- Bağcı, B. (2015). *Çocuk ve yetişkin prososyallik ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışması ve çocuk ile anne-baba prososyal davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Başkurt, İ. (2003). Gençlik, madde bağımlılığı ve korunma yolları (psiko-sosyal bir yaklaşım). *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8, 73-114.
- Beier, J. ve Fredricks, K. (2023). *A path to meeting the medical and mental health needs of unaccompanied children in U. S. Communities*. American Academy of Pediatrics https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/aap-mpi_unaccompanied-children-report-2023_final.pdf. sayfasından erişilmiştir.
- Beier, J., Farwell, L., Fleischer, R., ve Workie, E. (2022). *Four strategies to improve community services for unaccompanied children in the United States*. https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/mpi-unicef_unaccompanied-children-services-brief_final.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Bergen, D. (2009). Play as the learning medium for future scientists, mathematicians and engineers. *American Journal of Play*, 1(4), 413-428
- Berk, L. E. (2020). *Bebekler ve çocuklar doğum öncesinden orta çocukluğa* (Çev. N. I. Erdoğan). Ankara: Nobel.
- Biçer, S. (2023). *Mülteci çocukların sosyal ve akademik uyumları: sorunlar ve çözüm önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne.
- Boz, M., Uludağ, G., ve Tokuç, H. (2018). Aile katılımlı sosyal beceri oyunlarının okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 38(1), 137-158.
- Bozkurt Polat, E., Özbey, S., Türkmen, S. ve Köyceğiz Gözeler, M. (2020, Eylül). 60-72 aylık göçmen Afgan çocuklara uygulanan sosyal uyum ve beceri programının

- etkisinin incelenmesi. *International Journal of Early Childhood Education Studies*, 5(2), 1-20.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Calderalla, P. ve Merrell, K. W. (1997). Common dimensions of social skills of children and adolescents: A taxonomy of positive behaviors. *School Psychology Review*, 26(2), 264-278.
- Canbolat, N. A. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile ebeveynlerinin duygusal zekâ düzeyleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cavicchiolo, E., Manganelli, S., Bianchi, D., Biasi, V., Lucidi, F., Girelli, L., ... Alivernini, F. (2023). Social inclusion of immigrant children at school: the impact of group, family and individual characteristic, and the role of proficiency in the national language. *International Journal of Inclusive Education*, 27(2), 146-166.
- Ceylan, Ş. (2009). *Vineland sosyal-duygusal erken çocukluk ölçeğinin geçerlik-güvenirlik çalışması ve okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş yaş çocuklarının sosyal-duygusal davranışlarına yaratıcı drama eğitiminin etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Chen, X., ve Tse, H. C. H. (2010). Social and psychological adjustment of chinese canadian children. *International Journal of Behavioral Development*, 34(4), 330-338.
- Cillessen, A. H. N. ve Bellmore, A. D. (2007). Social skills and interpersonal perception in early and middle childhood. In P.K. Smith and C.H. Hart (Eds.), *Blackwell handbook of childhood social development* (pp. 355-374). Singapore: Blackwell.
- Combs, M. L., ve Slaby, D. A. (1977). Social Skills training with children. In B. B. Lahey ve A. E. Kazdin (Eds.), *Advances in clinical child psychology* (pp. 161-201). New York: Plenum.
- Craig, W. (1999). *Childhood social development*. London: Blackwell.
- Crowley, K. (2020). *Çocuk gelişimi: pratik bir başlangıç* (Ş. Ceylan, Çev.). Ankara: Nobel.

- Çakan, A., Mercan, M., ve Uzun, E. M. (2018). Okul öncesi kurumlarına devam eden mülteci çocukların sosyal duygusal gelişimleri. *Zorunlu Göçler ve Doğurduğu Sosyal Travmalar*, 3, 267-386.
- Çubukçu, Z. ve Gültekin, M. (2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler. *Bilig*, 37, 155-174.
- De Vellis, R. F. (2012). Scale development: Theory applications (3rd edn). In *Thousand Oaks* (pp. 73-114). California: Sage.
- Değer, Z. K. (2019). *Okul öncesi dönemdeki Suriyeli çocukların sosyal duygusal uyum becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi* Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Derman, M. T. (2013). Çocukların empati beceri düzeylerinin ailesel etmenlere göre belirlenmesi. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 6(1), 1365-1382.
- Dilbaz, N. (1997). Sosyal fobi. *Psikiyatri Dünyası*, 1, 18-24.
- Dowd, T. ve Tierney J. (2005). *Teaching social skills to youth*. Nebraska: Boys Town.
- Durualp, E. ve Aral, N. (2010). Altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 160-172.
- Durualp, E. ve Aral, N. (2011). *Oyun temelli sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Vize.
- Ekin, F. Y. (2015). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 22-28.
- Elliott, S. N. ve Busse, R. T. (1991). Social skills assessment and invention with children and adolescents: guidelines for assessment and training procedures. *School Psychology International*, 12 (1-2), 63-83.
- Erbay, E. (2008). *Okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilere sahip olma düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Erden, M., ve Akman, Y. (2015). *Eğitim psikolojisi gelişim-öğrenme-öğretme*. Ankara: Arkadaş

- Ereş, F. (2015). Türkiye’de göçmen eğitimi sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 17-30.
- Ergün, N. (2005). Gençlerde sosyal fobi. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 84-88.
- Foster, S. L., ve Ritchey, W. L. (1979). Issues in the assessment of social competence in children. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 12(4), 625-638.
- Göç İdaresi Başkanlığı (2023). *Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin yaş ve cinsiyete göre dağılımı*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> sayfasından erişilmiştir.
- Gupta, R. P. (2014). Study of social maturity among male and female M.Ed. students. *Abhinav National Monthly Refereed Journal of Research in Arts and Education*, 3(3), 1-8.
- Gülay, H. (2009). Okul öncesi dönemde akran ilişkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), 82-93
- Gülay, H. ve Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*. Ankara: Pegem.
- Gülay, H. (2011). 5-6 yaş grubu çocuklarda okula uyum ve akran ilişkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 1-10.
- Güllüce, E. S. (2019). *Okul öncesi eğitime devam eden bölge çocukları ve Suriyeli mülteci çocukların sosyal becerilerinin ve problem davranışlarının psikometrik özelliklerine göre incelenmesi (Şanlıurfa İli örneği)*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gülmez, S. C., ve Öztürk, A. (2018). Göç yaşantısı çerçevesinde çocukta psikososyal uyum süreci üzerine bir inceleme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 449-481.
- Güneş, F. (2020). *Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin yaşadığı güçlüklerin çeşitli değişkenler üzerinden incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Kahraman, P. B. ve Arabacıoğlu, B. (2020). Türk ve Suriyeli 5 yaş çocukların oyunlarının çizimleri yoluyla incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırma Dergisi*, 8(24), 320-337.

- Kandır, A. (2004). *Gelişimde 3-6 yaş*. İstanbul: Morpa
- Kandır, A. ve Alpan, Y. (2008) Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 4(14), 33-38.
- Kapıkıran, N. A., İvendi, A. B., ve Atak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: Durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(9), 19-27.
- Kardeş, S. (2018). *Mülteci çocukların psikososyal gelişimine yönelik program uyarlanması* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Katz, L. G., ve McClellan, A. (1997). *Fostering children's social competence: the teacher's role*. Washington, D.C.: National Association For The Education of Young Children.
- Kaya, M. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204.
- Korntheuer, A. ve Damm, A. C. (2019). Policy report: Legal status and education of refugees in Germany (Hamburg and Saxony). *Refuge*, 36(2), 30-44.
- Köleoğlu, K. (2023). *Geliştirilen sosyal beceri eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerine, problem davranışlarına ve okula uyumlarına etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Kumar, D. ve Ritu (2013). Social Maturity of senior secondary school students in relation to their personality. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 2(8), 14-25
- Levy, C. F., Fernandez, M. T. ve Marcos, J. M. O. (2021). The acquisition of social skills of immigrant students as a means of acculturation. *International Journal of Interdisciplinary Social and Community Studies*, 16(2), 115-143.
- Liberman, R. P. (1982). Assessment of social skills, *Schizophrenia Bulletin*, 8(1), 62-84.
- Marlowe, H. A. (1986). Social intelligence evidence: for multidimensionality and construct independence. *Journal of Educational Psychology*, 78(1), 52-58.
- McFall, R. M. (1982). A review and reformulation of the concept of social skills. *Behavioral Assessment*, 4, 1-33.
- McGinnes, E. (2016). *Sosyal beceri öğretim programı* (S. Y. Doğru Çev.). Ankara: Nobel.

- McGinnes, E., ve Goldstein, A. P. (2003). *Skillstreaming in early childhood: New strategies and perspective for teaching prosocial skills (rev. ed.)* Champaign. IL: Research.
- MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2022). *Göç ve acil durumlarda eğitim daire başkanlığı 2021-2022 eğitim-öğretim yılı verileri*.
https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/26165737_goc2022sunu.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Michelson, L., Sugai, D. P., Wood, R. P., ve Kazdin, A. E. (1983). *Social skills assessment and training with children: an empirically based handbook*. New York: Springer.
- Mülteciler Derneği (2023). *Türkiye'deki Suriyeli sayısı ekim 2023*.
https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAvJarBhA1EiwAGgZl0CcyZRNtw7QTwrRSAnxLM2mNNqeo-JL6dK7vqIvhT51daeB_YMoLuOhoCoj8QAvD_BwE sayfasından erişilmiştir.
- Mülteciler Derneği (2023). *Tamamlanan projeler ve projelere ait bilgiler*.
<https://multeciler.org.tr/projelerimiz/#devamedenprojeler> sayfasından erişilmiştir.
- Nar, B. (2008). *Göçün eğitime ve eğitim yönetimine etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Neitzel, C., Drennan, K. ve Fouts, H. N. (2019). Immigrant and nonimmigrant children's social interactions and peer responses in mainstream preschool classrooms. *The Journal of Educational Research*, 112(1), 46-60.
- Neslitürk, S., ve Deniz, M. E., (2014) Anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeylerine etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 4(4), 103-116
- Ogelman, H. G., Önder, A., Seçer, Z., ve Erten, H. (2013). Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve okula uyumlarını yordayıcı etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 143-152.
- Oral, B., ve Çetinkaya, F. (2017). Sosyolojik bir oldu olarak göç, tanımı, nedenleri ve göç kuramları. *Türkiye Klinikleri Public Health- Special Topics*, 3(1), 1-8.
- Ortaköyü, S., Satılmış, S., ve Eyüp, B. (2020). Yurtdışında yaşayan Türk çocuklara yönelik araştırmalar üzerine bir analiz çalışması. *Ana Dil Eğitimi Dergisi*, 8(1), 87-112.

- Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y., Çakan, M., Çakmak, E. K., Özyürek, A. ve Yurt, Ö. (2014). Okul öncesi sosyal beceri değerlendirme ölçeği öğretmen formunun geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik analizleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(8),37-46.
- Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y., Çakan, M., Özyürek, A., Akduman, G. G., Günindi, Y., Kutlu, Ö., Çoban, A., Ceylan, Ş., Özaydın, L., Sert, N., Yurt, Ö., Koğar, H., Karayol, S., Ceyhun, A. T., Atabey, D., ve Oğuz, T. (2014). *Okul öncesi çocuklar için sosyal beceri destek eğitimi öğretmen rehber kitabı*. Ankara.
- Özbey, S. (2010). Okul öncesi çocuklarda uyum ve davranış problemleriyle başa çıkmada ailenin rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21), 9-18.
- Özdemir, A. ve Budak, F. (2017). Göçün çocuk ruh sağlığına etkileri. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 212-223.
- Özoruç, N., ve Sığırtaç, A. D. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin mülteci çocukların eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(233), 237-258.
- Öztürk, F. D. (2019). *Okul öncesi 4-6 yaş grubu çocukların bağlanma stilleri ile sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı arasında ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özyürek, A. ve Ceylan, Ş. (2014). Okul öncesi çocuklarda sosyal becerilerin desteklenmesi konusunda öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 99-114.
- Özyürek, A. (2015). Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(206), 106-120.
- Pekdoğan, S. (2011). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş-altı yaş çocuklardaki sosyal becerilerin bazı özellikler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Pekdoğan, S. (2016). 5-6 yaş çocukların sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1946-1965.

- Pırtık, Ş. (2013). *Boşanmış ve tam ailelerden gelen okul öncesi çocukların sosyal beceri ve akran tepkilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Piktes (t.y) *Türk eğitim sisteminde çocuklar için eğitimin desteklenmesi projesi*. <https://piktes.gov.tr/Home/Faaliyetler> sayfasından erişilmiştir.
- Prior, M. A., ve Niesz, T. (2013). Refugee children's adaptation to American early childhood classrooms: a narrative inquiry. *Qualitative Report*, 18, 39.
- Priya, J. J. ve Lawrence, A. S. (2017). Social maturity of prospective teachers in relation to their risk taking behaviours. *Indian e-Journal on Teachers Education (IEJTE)*, 5, 29-43.
- Rapee, R. M., Spence, S. H., Cobham, V. ve Wignall, A. (2003). *Kaygılı çocuğa yardım*. Ankara: Arkadaş.
- Reicher, H. (2010). Building inclusive education on social and emotional learning: challenges and perspectives – a review. *International Journal of Inclusive Education*, 14(3), 213-246
- Riggio, R., E. (1986). Assessment of basic social skills. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(3), 649-660.
- Rinn, R.C. ve Markle, A. (1979). Modification of social skill deficits in children. In A. S. Bellack ve M. Hersen (Eds.), *Research and practice in social skills training* (pp. 107-128). New York: Springer.
- Rousseau, C., Benoit, M., Lacroix, L., ve Gauthier, M. F. (2009). Evaluation of a Sandplay Program for preschoolers in a multiethnic neighborhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(6), 743-750.
- Sağiroğlu, A. Z. (2023) *Milli eğitim bakanlığı, PICTES, göç ve uyum* [PowerPoint Sunusu]. <https://piktes.gov.tr/Dosyalar/GocVeUyumSeminerleri.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Samancı, O., ve Diş, O. (2014). Sosyal becerileri zayıf olan ilkokul öğrencilerinin tutum ve davranışlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 573-590.
- Samancı, O., ve Uçan, Z. (2017). Çocuklarda sosyal beceri eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 281-288.

- Santrock, J. W. (2021). *Çocuk gelişimi 14.basım* (A. Güre, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Serttaş, Ö. (2019). *Okul ikliminin yordayıcısı olarak öğrencilerin prososyal davranışları ve öğrenci bağlılığı: lise öğrencileri üzerine yapılan bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.
- Simkiss, D. E., MacCallum, F., Fan, E. E. Y., Oates, J.M., Kimani, P. K., ve Stewart-Brown, S., (2013). Validation of the mothers object relations scales in 2-4 year old children and comparison with the child-parent relationship scale. *Health and Quality of Life Outcomes*, 11(1), 11-49.
- Singer, T. (2006). The neuronal basis and ontogeny of empathy and mind reading: review of literature and implications for future research. *Neuroscience and Biobehavioral Review*, 30, 855-863.
- Sucuoğlu, B. ve Çiftçi, İ. (2005). *Bilişsel süreç yaklaşımıyla sosyal beceri öğretimi*. Ankara: Kök
- Sulu, C. (2018). *Korunma ve bakım altında bulunan refakatsiz sığınmacı çocukların sunulan hizmetlere ilişkin değerlendirmeleri, beklentileri ve sorunları*. Uzmanlık Tezi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara.
- Süleymanov, A. (2016). *Sultanbeyli halkının suriyeli sığınmacılara bakışı, suriyeli mülteci çocuklarla elele projesi sonuç raporu, İstanbul*. <https://www.uuyayinlari.com/uploads/content/files/sultanbeyli-halkinin-suriyeli-multecilere-bakisi-46.pdf>, sayfasından erişilmiştir.
- Şahan, G. (2022). Göçmen çocukların eğitimi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 11(3), 140-144.
- Tanrıöğen, Y. (2014). *Okul öncesi dönemi çocukların yaşadıkları sosyo kültürel ortamların sosyal beceri ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Uluslararası Göç Örgütü (2009). *Göç terimleri sözlüğü*. IOM. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf, sayfasından erişilmiştir.
- Ummanel, A. ve Dilek A. (2016). Gelişim ve öğrenme. S. Çelenk (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* (s. 35-52). Ankara: Pegem.

- UNICEF (2022). *Dünya çapında yaklaşık 37 milyon çocuk yerinden edildi.* <https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/d%C3%BCnya-%C3%A7ap%C4%B1nda-yakla%C5%9F%C4%B1k-37-milyon-%C3%A7ocuk-yerinden-edildi-bu-%C5%9Fimdiye-kadar-kaydedilen-sayfasından-erişilmiştir>.
- United Nations (1998). Recommendations on statistics of international migrations: Revision 1, *Departments of Economic and Social Affairs, M(58)*. New York.
- Updegraff, K. A., McHale, S. M., ve Crouter, A. C. (2001). Parents involvement in adolescents' peer relationships: A comparison of mothers and fathers' roles. *Journal of Marriage and Family*, 63, 655-668.
- Urquia, M., St-German, A. A. F., Godoy, M., Brownell, M. ve Janus, M. (2023). Child development of kindergarten immigrant and non-immigrant boys and girls in Manitoba, Canada. *European Journal of Public Health*, 33(2).
- Uysal, A. ve Balkan, İ. K. (2015). Sosyal beceri eğitimi alan ve almayan okul öncesi çocukların, sosyal beceri ve benlik kavramı düzeyleri açısından karşılaştırılması. *Psikoloji Çalışmaları*, 35(1), 27-56.
- Ünal, F. (2007). Çocuklarda empatinin gelişimi: empatinin gelişiminde anne-baba tutumlarının etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 36(176), 134-148.
- Ünal, S. Y. ve Deniz, Ü. (2022). Okul öncesi kurumlarına devam eden çocukların ebeveynlerinin prososyallik düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Studies- Education*, 17(4), 901-911.
- Vancouver School Board (2024). *Settlement workers in school.* <https://www.vsb.bc.ca/nwc/page/11350/settlement-workers-in-schools> sayfasından erişilmiştir.
- Walker, R. E. ve Foley, J. M. (1973). Social intelligence: its history and measurements. *Psychological Reports*, 33, 839-864.
- Yanık Ö., B., ve Kozandağı, H. (2021). Okul öncesindeki Suriyeli ve Türk çocukların oyunları ve oyunlarındaki ilişkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 299-326.

- Yaşar, M. C., Aktulun, Ö. U., Karaca, N. H. ve Teke, H. (2018). Okul öncesi eğitimin 48-66 aylar arasındaki Suriyeli çocukların gelişimine etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 13(27).
- Yazıcı, Z., ve Çetin, M. (2020). Sosyal beceri kavramı. D. Aslan (Ed.), *Erken Çocuklukta sosyal beceri eğitimi* içinde (s. 1-18). Ankara: Pegem Akademi
- Yener, P. (2014). *Okul öncesi eğitimi alan 60 ay ve üzeri çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne lerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yüksel, G. (1997). *Sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeyine etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yüksel, G. (2001). Öğretmenlerin sahip olması gereken davranış olarak sosyal beceri. *Milli Eğitim Dergisi*, 150, 6-10.
- Zhou, M. (1997). Growing up american: the challenge confronting immigrant children and children of immigrants. *Annual Review of Sociology*, 23(1), 63-95.

EKLER

EK 2. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Resmi İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 27.04.2023-E.643581

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-75081416

26.04.2023

Konu : Araştırma İzni

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 13.04.2023 tarihli ve 635663 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Özge AKTAŞ'ın "**Okul Öncesi Dönemdeki Türk ve Göçmen Çocuklarının Sosyal Becerilerinin İncelenmesi**" konulu çalışması kapsamında Çankaya, Keçiören ve Mamak ilçelerimize bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında uygulama yapma talebi ilgi (a) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda, gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Harun FATSA
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Ek: Uygulama Araçları (10 Sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

Gazi Üniversitesi

Bilgi:

Çankaya İlçe MEM

Keçiören İlçe MEM

Mamak İlçe MEM

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 3. Demografik Bilgi Formu

1. Uyrugunuz?

1) Türk

2) Diğer (Belirtiniz):

2. Eşinizin uyrugu?

1) Türk

2) Diğer (Belirtiniz):

3. Çocuğunuzun doğduğu lke?

1) Türkiye

2) Diğer (Belirtiniz):

4. Çocuğunuzun cinsiyeti?

1) Kız

2) Erkek

5. Çocuğunuzun yaşı?

1) 3

2) 4

3) 5

4) 6

EK 4. Ölçek İzni

Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği hk. 🔍 Gelen Kutusu x

Özlem Yurt ·

Alıcı: ben ▼

📧 10 Nis 2022 20:38

Merhabalar,

Öncelikle çalışmamıza gösterdiğiniz ilgiye teşekkür ederiz.

Sosyal Beceri Anne Baba Formu-Öğretmen Formunu EK'te gönderiyorum. Sosyal Beceri Anne Baba formu ve öğretmen formundaki sorular aynıdır. Her iki form için de puanlama aynıdır.

Ayrıca aşağıda künye bilgilerini verdiğim makalemizin EK kısmında ölçeğin değerlendirmesine ilişkin bilgiler mevcuttur. Kolaylıklar dilerim.

Ömeroğlu, E. S. R. A., Büyüköztürk, Ş. E. N. E. R., Çakan, M. E. H. T. A. P., Aydoğan, Y. A. S. E. M. İ. N., Kılıç Çakmak, E., Gültekin Akduman, G. Ü. L. Ü. M. S. E. R., ... & Karayol, S. E. D. A. (2014). Okul öncesi sosyal beceri değerlendirme ölçeği anne-baba formuna ait norm değerlerinin belirlenmesi ve yorumlanması. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 102-115.

Kolaylıklar ve iyi çalışmalar dilerim.

--

Doç. Dr. Özlem YURT TARAKÇI

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Fakültesi

Okul Öncesi Eğitimi ABD

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..